

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Viharos tengeren.

Mt. 14, 22—23.

„Minden dolognak oly sok színe van, hogy, aki mindazt végig észleli, kevesbet tud, mint első pillanatra”. (Madách.) Sok igazság van ebben a mondásban. Minden dolognak olyan sok színe, oldala, részlete van; minden dolgot olyan sok szempontból és világításban lehet szemlélni, hogy a dolgok alapos, beható megfigyelése már maga is nagy feladat. Hát még a dolgok minden szempontból és világításban alaposan, behatóan megfigyelt minden színének, oldalának, részletének észben tartása, világos és határozott tudatban állandóan egybefoglalása! És, ha egy dolog is ilyen sok dolgot ad az emberi észnek: mennyivel inkább a dolgok mindensége! A végtelen mindenségben a mi véges elménk csak olyan, mint a roppant éjszakában, mely elborít eget-földet: a gyöngye mécsvilágnak, vagy a parányi fénybogárnak imbolygó és tűnedező csillogása.

Igazán nem csoda, hogy a legtöbb embernek a felfogása, gondolkozása szűk látókörű, egyoldalú és elfogult!

Az egyik ember ezt látja meg s kedveli. A másik pedig azt! És egyiknek akar hallani sem, tudni sem arról, ami a másik figyelmének, vonzalmának tárgya. Az egyik az ezüstös holdsugarban, a gyémántcsillogású csillagragyogásban, szelid szellősuttogásban, lágyan lengő lombsohajban gyönyörködik. A másiknak az izzó napsugár, a cikázó villám, a szilaj szélvészarsogás, az eget-földet rázó mennydörgés a gyönyörűsége. Az egyiknek a szelidség, a gyöngédség és az alázatosság tetszik. A másiknak a szilajság, az erő és a büszkeség.

De, bármilyen gyarló, szűk látókörű, egyoldalú és elfogult az emberi gondolkozás: *a teljes mindenségben, mint a neve is mutatja, benne van minden és a lökéletes Istenségéből nem hiányzik semmi!* A nagy mindenségben — a világban — és a kis mindenségben — az emberi lélekben, mint a költő mondja: *„az élet mellett ott van a halál, a boldogságnál a lehangolás, fénynél az árnyék s kétség a reménynél”.* (Madách.) És ez bizonyosan az Isten szent akaratából, az ő erős parancsára van így. A nagy próféta ajakán Isten szava hirdeti ezt: *„Én vagyok az Úr és nincsen löbb nálamnál; ki a világosságot formálom és a sötétséget teremtem, békeséget szerzek, gonoszt teremtek. Én vagyok az Úr, ki mindezeket cselekszem!”* (Es. 45, 6. 7.)

Ha csupán a váltság munkáját nézzük is, az Isten legnagyobb, legesodásabb művét, amely az Isten szívének örök titkába legmélyebben enged pillantásunk: az Isten büngyűlöletének és emberszeretetének milyen mélysége és magassága ölelkezik abban! Az Isten gyűlölte a bűnt: és kínos halálra küldé egyszülött szerelmes Fiát, hogy a bűn hatalmát ez a kínos halál megtörje örökre. Az Isten szerette a bűnös embert: és kínos halálra küldé egyszülött szerelmes Fiát, hogy a bűnös embert ez a kínos halál a bűn hatalmából megváltsa örökre! Óh ti vérfoltok, ti piros lángok a Golgotha sötét fáján! Mennyi szent harag és mennyi csodabuzgó szeretet lángol ti bennetek. És a Krisztus szívében, egyéniségében és jellemében is az ellentétek csodálatos harmóniája látható. Egyoldalúak és elfogultak mindazok, akik ő benne csak a gyöngédséget, szelidséget, békeségességet s alázatosságot látják. Mert Krisztus, amilyen gyöngéd, épen olyan erős; amilyen szelid, épen olyan bátor; amilyen békeséges, épen olyan harcias és amilyen alázatos, épen olyan önérzetes!

És a Szentlélek? Az Isten lelke, a Krisztus lelke olyan, mint az Isten és olyan, mint a Krisztus. Egyszer olyan, mint a szelid szellő. Máskor olyan, mint a szilaj szélvész. Egyszer úgy jön, amint Illyéshez ment a Sinai hegyen az Úr, aki nem a hegyeket hasogató és kősziklákat tördelő viharban, nem a földrengésben és nem a tűzben volt, hanem a gyöngye suttogás hangjában. Máskor pedig úgy jön le az égből a Szentlélekisten, mint — imhol — az első pünköst ünnepében, az egyházalapításkor: sebesen rohanó erős szélnek, tűz módjára szétágazó nyelveknek kíséretében, szélviharban és lobogó tűzben; megrendítvén azt a házat s azt a szívet, amelybe száll, úgy, hogy a nagy zúgásra összefut az ünneplő sokaság!

És ezt soha ne feledjük, Testvéreim! A Szentlélek, mint *erőnek lelke*, alapítja meg a keresztyén egyházat a sziklaerejű, sziklahitű, sziklabátorságú Péter apostol hatalmas beszédével. És a Szentlélek ugyancsak, mint *erőnek lelke*, tartja fenn, védi meg, gyarapítja és juttatja világdiadalra az egyházat, a Krisztus egyházát. Így valósult meg és így valósul meg a krisztusi jóslat és ígélet: *„Te Péter vagy és ezen a kősziklán építem fel az én anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem vehetnek azon diadalmat”.* (Mát. 16, 18.) Mert ezek a, bizonyos részről következetesen félremagyarázott szavak sem többet, sem kevesebbet, hanem ennyit jelentenek: *Krisztus az erős Péter által alapítja meg pünköstkor a keresztyén*

egyházat és ezen a halálország, az enyészlet hatalmai diadalmat nem vehetnek.

Nem félttem én a keresztyén egyház épületét a földrengésektől, a záporoktól, a viharoktól és a víz-áradásoktól. Mert az a ház nem homokon épült, hanem kősziklán: erős anyagból, erős kezek által. *S mindenható kezek őrzik és diadalra segítik.*

Nem félttem én, hogy más hasonlattal éljek, az egyház hajóját a viharos tenger minden hatalmától. Mert az a hajó nem papirosból készült, hanem cédrus-fából, erős vaspántokkal, erős kezek által. *S mindenható kezek oltalmazzák, kormányozzák mind a partig, mind a célig. Óh, az ég-föld Ura: a viharos tengernek is Ura, aki nemesak félig emelkedik ki a háborgó hullámokból, mint a hitrege tengeristene, hanem ott jár nyugalommal, hatalommal, méltósággal, isteni felséggel a hullámok fölött.*

Azt a történetet, amelyet pünkössti elmélkedésünknek alapjául választottam; anélkül, hogy annak történelmi hitelét, valóságát — csak egy ujjal is, csak egy lehellettel is — érinteni akarnám, példázatnak veszem. *A viharos tenger hadd legyen a forrongó, vívódó emberi társadalomnak; a hányt-vetett hajó pedig a keresztyén egyháznak a jelképe.* És e pünköszt ünnepében, mikor *a keresztyén egyház alapítása mellett az egyház későbbi, mai és jövőendő sorsa foglalkoztatja lelkünket, jertek, elmélkedjünk alapigénk szerint.* És lássuk *a viharos tengeren: a) a tanítványok hajóját Krisztus nélkül és b) Krisztust Péterrel a tanítványok hajóján kívül.*

*

TÁRCZA.

A pálya végén.

Irla: Szabados Ede

abból az alkalomból, hogy kartársai, Bod Sándor, szatmárnémeti ref. főgimn. tanár 30 évi buzgó munkálkodás után nyugalomba vonul.

*Sötét ölyüként jő a búcsú perce
S karmával szívünk legmélyébe tép,
Hogy éles fájdalommal ott sebezze,
Hol szeretet szelid békéje élt.
Köröttünk mind: e meghitt, régi hajlék
S ölelkező emlék-repkényei,
Mikéi nem ostromolt a zord vihar rég,
Azt sutlogják: Nehéz felejteni...*

*Miként minden halkan felzokogna
S bilincsbe verné néma döbbenet:
Hogy az Idő irigy a boldogokra
S minduntalan rabol, gyilkol, lemet.
Fényben fürödve indul meg a pálya,
De jó az alkony, messze nyúlók árnya
S szövődik az ábrándok szemfedője.*

Az Úr Jézus Krisztus, hogy az öt hálnak s két kenyérnek, az ötezer ember megvendégelésének félreértett csodája miatt őt királlyá tenni akaró tömeg rajongásának, vad mámorának hatása alól tanítványait kivonja; ezeknek azt parancsolja, hogy üljenek hajóba, menjenek a túlsó partra; majd Ő utánok megy, ha elbocsátja, útjára ereszti a sokaságot. Este van épen. A nap lement. Feljött a hold és a csillagok serege. Ezüst fény ömlik el szelid csillogással a ringatózó habokon. A tanítványok félelem nélkül, aggodalom nélkül hajóra szállnak és megindulnak. De, ami a viharos Gennezáreten nem ritka dolog, hirtelen szél támad, vihar kerekedik, a hajót a tenger közepette paskolják a zúgó, tajtékzó hullámok. És a hajósok, az acélkarú, vasmarkú halászok hiába eveznek; nem tudnak haladni, mert a szél szembe fú. Így küzködnek az éjtszaka negyedik szakaszáig, mikor lemegy a hold és, mivel a csillagokat viharfelhők takarják el, sűrű sötétségben vergődik a bárka. És a hajósok egyedül vannak. Az Úr most nincs velük. Nem mondhatják neki, mint nem régen mondták egy ilyen viharban: „*Uram, tarts meg minket, mert elveszünk!*”. És ekkor a rettenetes erőfeszítésnek, halálfélelemnek verejtékes izgalomban látják, hogy a hajó közelében az Úr ott jár a viharos tengeren, a hánykódó hullámokon, mint a síma, szilárd földön. Tehát *nem feledkezett meg róluk és, imhol, segítségükre közeledik.* De, ahelyett, hogy felbátorodnának, még inkább megfélemlenek; zavarukban azt gondolják, hogy kísértet, rémlátomány, amit látnak, akit látnak s rettegésükben felkiáltanak. A viharos tenger, a

*Szép volt a pálya, melyet megfutottál,
Marasztó körből búsan távozó!
Hősebb voltál leghősebb bajnokoknál.
Bár lépted nem jelölte vérfolyó;
Babér díszét nem jüzte homlokodra
Az önmagát százszorzó győzelem,
Boldog voltál, tüskés rög gondozója,
Kezed nyomán ha pár kalász terem.*

*Nem nyílt ajkad neheztelő panaszra,
Hogy munkád ára egy falat kenyér
S ha hálállanság volt hozzá tapadva,
A kishitűség rabja nem levél.
Verejtékes napok ezernyi terhét
Levette rólad egy-egy béke-este;
Midőn, kik szívük szíveddel felezték,
Vigaszderűt csókoltak életedre.*

*S ha láttad, hogy a szomjas ifjú lélek
Szeretve öleli át lelkedel,
Az üdv titkát megértve teltre ébred,
Erényt tanul, gyarlóságot feled:
Mosoly mézébe fúlt a lét keserve,
Virágözön hullt fársztó útra:
S mentél tovább a legszebb céll keresve,
Mely az eget már itt lent megmutatja.*

harsogó szélvész túlkiáltja őket, mint „nősírást az égi háború!” (Petőfi.) És ekkor egy hang dörög feléjük az Úr ajakáról, amely a viharos tengert, a harsogó szélvészt, mint „nősírást az égiháború” — túlkiáltja: „Bizzatok, én vagyok, ne féljete!”

Ime: a tanítványok hajója a viharos tengeren, vagyis a keresztyén egyház a forrongó-vívódó emberi társadalom mozgalmi között Krisztus nélkül! Aki a keresztyén egyház történelmét az alapítástól mind e mai napig jól ismeri, az tudja, hogy ennek a most rajzolt képnél minden vonása feltalálható az egyház történelmében.

Az Úr ama nagy áldozó-esütörtökön teste szerint eltávozott a földről. Távozása előtt megígérte a tanítványoknak: „Ime, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig”. (Mt. 28., 20.) És velük is maradt géjében, példájában, hatalmában és pünkösztörvényében. De teste szerint nem volt közöttük. És szellemi, lelki jelenlétét is a belé vetett hithez, az iránta való szeretethez kötötte. És a keresztyénség, amíg első szerelmét el nem hagyta: érezte is mindenkor az Úrnak e csodálatos és diadalmas lelki jelenlétét. Elmondhatta Pállal: „Élek többé nem én, hanem él én bennem a Krisztus”. (Gal. 2., 20.) És a hajó, míg Krisztus benne volt, büszkén, diadalmasan dacolt a keresztyén üldözések vértengerének zivatarával, hullámaival. Talán még túlságosan is dacolt a hajó a hullámokkal, a keresztyén egyház a pogány társadalommal; mert bizalmatlan volt még azzal szemben is, ami a pogány gondolkodásban szép, igaz és jó volt: krisztusi elem volt. Pedig, mintha Krisztus nem-

*Sohsem sínylőn nehezét a derűnek
Így égetéd el élted legjavát;
Az évek egyre jöttek, egyre tűntek,
A tavasz-hajnal ősz alkonyra vált.
Mely buzgó munkád óráid jelölte,
A csengelyű serkentő szózata;
Számodra már elnémúl s mindörökre
Üres lesz tőled e zajos tanya.*

*S még is hisszük, hogy, bármi távol innen,
Soká lelkedbe fog még csengen
S hívó szavába fog olvadni minden,
Mit rejtenek a múlt emlékei:
A lepkegondú ifjú nép csoportja,
Hűség tüzében edzett társaid
S te harminc évről ébren álmodozva
Szórod reánk álmod virágait...*

*Harminc hosszú év minden árnya, fénye
E fájó perc szírtjén ölelkezik;
A fényt vidd otthonod meleg körébe,
Az árny borúja hadd lebegjen itt!
Leáldozó nap búcsúcsókjaképpen,
Mely hosszan ég a bús vidék felett:
Emléked itt él mindnyájunk szívében...
Ember, tanár, barát, Isten veled!*

csak a hajóban, hanem, csodamódon, egyszersmind a tengeren is ott volt volna az aggódó, bizalmatlan hajósokat így biztatta volna: „Bizzatok, én vagyok, ne féljete!”.

De — és itt kezdődik az egyház történelmének hasonlatunkkal való egyezése, — az első szerelem szép vírága elhervadt. És a hitetlenség miatt, a szeretetlenség miatt meghalt az egyházban, kihalt az egyházból az Úr Jézus Krisztus. Mikor az az úgynevezett nagy Konstantin beült a hajóba, Krisztus kiszállott belőle. mert Ő nem szeret azokkal hajózni, akik kívül nagyok, de belül kicsinyek; hanem csak azokkal, akik kívül kicsinyek, de belül nagyok! A keresztyén világ nem érezte, mert nem érezhette az Úr lelki jelenlétét. A keresztyén egyház, amelynek soha sem volt volna szabad felednie, hogy Krisztus országa, bár a világba való, még sem a világból való; a keresztyén egyház, amelynek csak az a hivatása, létjogosultsága, hogy itt a világban, nem a világi országok testi fegyverével, nem erőszakkal, hanem az Istenország lelki fegyvereivel, igazsággal és szeretettel valósítsa meg s megvalósítsa az Istenországot, az egyénben a hit, reménység, szerelmet, a társadalomban a testvériség, egyenlőség és szabadság mennyországát; e keresztyén egyház — mondom — a maga hivatásáról gonoszul megfeledkezve, a maga létjogosultságát botorul homályba borítva, belemerült a világba; a kincsekért, hatalomért s dicsőségért való eszeveszett versengésbe. A mennyország kulcsaiból, amelyeket neki az Úr adott: az egyházi hatalomból, amely voltaképpen nem hatalom, de szolgálat (nem „potestas clavium”, hanem „ministerium clavium”); kardokat, lándzsákat, királyi pálcákat, koronákat kovácsolt a megromlott egyház. (Második Helvét Hitv.) A pápák és a főpapok gazdagságban, hatalomban, dicsőségben versenyre szálltak a császárokkal, a királyokkal és a fejedelmekkel. Mit törődtek ezek az Istenországgal, az evangéliommal, Jézus Krisztussal? A mennyország helyett földi ország kellett nekik: pápai állam, melynek két szegletköve a börtön és a hóhér! A Jézus Krisztusról szóló evangéliomi történeteket „meséknek” tartották, melyeket csak azért érdemes hirdetni, mert hirdetésük jövedelmet és hatalmat biztosít. (X. Leó ismeretes mondása a „Krisztusról szóló mesékről.”) Ily körülmények közt nagyon természetes, hogy a középkori keresztyén társadalom egyházi és világi szervezte, az egyház és az állam, a pápa és a császár örök harcban állt egymással; kegyellen és Krisztustalan örök harcban! És ez a harc olykor az egyházat is veszélyeztette. Viharos tengeren, sötét éjszakában Péterrel, Péternek állítólagos utódával, de bizony csak Krisztus nélkül járt a hajó, hanyódot-vetődött a hullámok között, nem tudott előre menni a maga nagy célja felé, mert a szél szembe fújt. De a viharos tengeren akkor is megjelent Krisztus, mint alapigénk történetében. Mert az Úr akkor is gondolt a hajóra, mikor nincsen benne; akkor is megemlékezik az ő egyházáról, mikor ez ő róla megfeledkezik. A reformációt követelő középkori társadalmi mozgalomban Ő közelgett. És az őt fel nem ismerő, tőle féltő hajósokhoz bátorító szava zendült: „Bizzatok, én vagyok, ne féljete!”.

A nagy reformációé az örök érdem, hogy az Urat felismerte és bizalommal a bárkába vette. Akkor a szél meg is seült egyidőre. Vagy ha nem is szűnt meg: diadallal küzdött véle a bárka; előre tört a maga

nagy célja felé, mely nem egyéb, mint az *Istenország* : az egyénben a hit, reménység, szeretet ; a társadalomban a testvériség, egyenlőség, szabadság. Előre tört a bárka, mert *Krisztus benne volt*. De valljuk meg az igazat. A szabad vizsgálódás minékünk nemcsak jogunk, hanem kötelességünk is ; nemcsak másokkal, hanem magunkkal szemben is. Mi a szabad kritika egyháza vagyunk. Ha ezt megtagadjuk : egyházunk létalapját rendljük meg. Lássuk meg hát és valljuk meg az igazat. A protestantizmus első szerelmének szép virága is elhervadt. És a hitetlenség miatt, a szeretetlenség miatt meghalt egyházunkban, kihalt egyházunkból az Úr Jézus Krisztus. *Kiszállt a hajóból megint*. Mert nem szeret egy hajóban ülni az evangélizálással evangéliomosokkal. S ma, fájdalom, nem igen érezzük, mert nem érezhetjük az Úr lelki jelenlétét. *Egyházunk is, mintha feledné a maga egyetlen hivatását, feladatát : az Istenországot, ennek egyéni és társadalmi vonatkozását*. Pedig ha ezt felejtene, azzal kérdésessé tenné a maga létjogosultságát. Én, sajnos, úgy látom, hogy hovatovább világi, hatalmi szervezetté csontosodik a mi egyházunk is. Óh, nekem úgy tetszik : *viharos tengeren, sötét éjszakában, Krisztus nélkül jár a hajó ; hányódik-velődik a hullámok között és nem tud előre menni a maga nagy célja felé ; mert a szél szembe fúj*. De a viharos tengeren ott látok valakit. Ott látom az Urat, mint alapigénk történetében. *Ha mi elfeledtük is Őt : Ő nem felejtett el minket*. Jelek mutatják, az egyházon belül a lelki ébredés egyre jobban terjeszkedik mozgalmában és az egyházon kívül a tudomány és a társadalom egyre hatalmasabb arányokat öltő forrongásaiban ; igenis : jelek mutatják minden téren, hogy *Krisztus közeleg a hajó segítségére*. Már ott jár a hullámokon. És az Őt fel nem ismerő, tőle féltő hajósokhoz bátorító szava zendül : „*Biztatok, én vagyok, ne féljétek !*“

*

Addig is, míg az a szebb jövő, az a jobb világ eljön a földre : Krisztus ott jár a háborgó tengeren ; Pétert magához engedi, hívja és a kavargó örvényből erős kézzel kiemeli ; egy szóval a viharos vizeken nyugodt felsőbbiséggel és isteni hatalommal uralkodik.

Alapigénk szerint az éjszaka negyedik szakaszában, mikor a viharos vizen sűrű sötétség borongott és a tanítványok még mindig ott vergődtek a zúgó zivatarban s tomboló tengeren : hozzájuk ment Jézus a tengeren járva s hirtelen feltűnt a hajó közelében. Mert a sötétségben bizonyára csupán akkor látták meg, mikor már közelükbe ért. De csodálatos megjelenése, tengeren járása izgalmukat, félelmüket ijedséggé fokozza és félelmükben felkiáltanak. Krisztus azonban ezt mondja nekik : „*Biztatok, én vagyok, ne féljétek*“. Erre Péter így válaszol : „*Uram, ha te vagy, parancsolj, hogy hozzád mehessek a vizen*“. Az Úr az ő természetfeletti hatalmának tudatában ; nyugodt, méltóságos fölényében csak egy szóval felel : „*Jövel*“. És Péter megy. Kilép a hajóból és megindul a tengeren Jézus felé. Egy pillanatra felejt a zúgó zivatart s a tomboló tengert. De — és ez az evangéliom előadásában egy pompás megfigyelésre valló finom lélektani vonás, — abban a pillanatban, mikor megint megátja a vihart ; megrémül és merülni kezd és így kiált : „*Uram, tarts meg engem !*“ Krisztus pedig tüstént megragadja őt, ezt mondván : „*Kicsinyhitű, miért kételkedél?*“

Ime : *Krisztus és Péter a hajón kívül, kint a viharos tengeren*. Vagyis : az egyházon kívül, a forrongó-vívódó emberi társadalomnak mozgalmában. Aki az emberi társadalom történetét Krisztus korától a mai napig jól ismeri, az tudja, hogy ennek a most lerajzolt képnek minden vonása feltalálható a társadalom történelmében.

A keresztyénység három első századában, mikor — mondhatni — többnyire bent ült a hajóban, élt az egyházban a Krisztus ; csodamódon ott járt a hajón kívül is, a zivataros tengeren : a keresztyén-üldöző görög-római társadalomnak véres hullámain. A görög-római bölcsekedők és költők, már előbb is, de főleg ebben a korban hirdették, hogy az Isten egy, tiszta Lélek, valóban jó, atyai szeretet ; az emberek mindnyájan, különbség nélkül — még a jogtalanul igába vert rabszolgák is — az Isten fiai : tehát testvérek, egyenlők, szabadok. Jól mondá a második században egy, a görög bölcsek iratait jól ismerő keresztyén hitvédő, aki a keresztyén hitért vértanú halált szenvedett (Justinus martyr), hogy a Krisztusban testté lett (Ján. 1, 14.) *Istenigének* (logosz) egyes magvai (logosz spermatikosz), szikrái, fénysugárai ott vannak a pogányvilágban is. A hajóban ülők közül kevesen gondolkoztak így : ilyen szabadelvűen és ilyen helyesen. A legtöbben — részben tanulatlan, részben pedig elfogult keresztyének : gyűlölték az egész pogány gondolatvilágot művészetestül, irodalmastul. Hanem azért ez a felséges pogány felfogás, ez a keresztyénségen kívüli keresztyén gondolkodás az Istenről és az emberről mégis csak az Úr Krisztus maga volt. Hiszen Ő mondá egykoron, hogy *az Isten egy, lélek, jó Atya ; hogy egy Atyánk van az égben és mi mindnyájan testvérek vagyunk*. Igen : Krisztus járt e hullámokon. És ezt kiáltá a kishitűeknek, a hajóban rettegőknek : „*Biztatok, én vagyok, ne féljétek*“.

A középkorban az egyház reformálására irányuló nagy társadalmi mozgalom hullámain is, amint jeleztük, Krisztus urunk járt. A forrongó, vívódó társadalom kebeléből feltört a vágy, a törekvés, hogy az egyházat reformálni kell fejében és tagjaiban. A Krisztus nélkül evező hajóban, a megromlott hivatalos egyházban ülők e mozgalomban nem ismertek rá Krisztusra, megijedtek tőle és azt gondolták, hogy kísértetet, hogy rémet látnak. Hanem azért az az egyházjavító, egyházmentő vágy és törekvés : mégis csak az Úr maga volt. Hiszen ő mondá egykoron, hogy az Ő egyházán „*a pokol kapui diadalmat nem vehetnek*“. Igen : Krisztus járt e hullámokon. És ezt kiáltá a kishitűeknek, a hajóban rettegőknek : „*Biztatok, én vagyok, ne féljétek !*“

A haza és a hit jogaiért és az emberi jogokért (droits de l'homme) : a testvériségért, egyenlőségért és szabadságért küzdő újkori szabadságharcok és forradalmak viharos vizen is ott jár a Krisztus. Hasonlóképen a mai természettudományi és társadalmi mozgalmak hullámain is ! Igaz ugyan, hogy a forradalmak hullámai olykor nemcsak az egyház hajóját verik, hanem az eget is ; vagyis : az emberiség, az elnyomottak felszabadítására törekvők az egyházban s általában a vallásban csak az uralomnak, csak az elnyomásnak az eszközét látják s épen ezért egyháznak, vallásnak eszükvesztetten ellene törnek. Az is igaz, hogy a természettudományból némelyek fégyvert kovácsolnak az egyház ellen, az Isten ellen.

De az is bizonyos, hogy azok az emberi jogok, amelyek a forradalmak lobogóira írvák, *egyől-egyig a Krisztus eszméi*. Egy angol református pap, a londoni city-templom lelkésze (J. Campbell) mondotta nem rég (1907.): „*Szociálista vagyok, mert keresztyén vagyok. Az evangéliom logikája kényszerített engem erre. Amit Jézus egyháza akart a maga őskorában, azt akarja már ma a szociálista párt: kísérletet tenni bátran az Istenország megvalósítására*“. És még az egyház- s vallásellenes társadalmi forradalmárok is kénytelenek bevallani, hogy a *társadalmi forradalom a keresztyénység* (tehát a Krisztus!) *erkölcsi elveit akarja megvalósítani* (Bebel). És azt, hogy a társadalmi forradalom egyes tényei, jelenségei ellentétben állnak e nagy törekvéssel; cáfolatul hiába hozná fel valaki. Mert a szó szoros értelmében vett egyházban is egész tömeg olyan ténnyel s jelenséggel találkozunk, amely a krisztusi erkölcsiség elveivel a legélesebb ellentétben áll. *Messze vagyunk még a tökéletességtől. A keresztyénységben sok még a pogányság: sok keresztyén pogányabb a pogánynál!* Továbbá az is bizonyos, hogy a természettudomány, hiába szeretnék egyesek az ördög bibliájává hamisítani, tulajdonképpen az Isten bibliája: nem egyház és Istenellenes, hanem egyház- és Istenvédő fegyver. Hiszen törvényeket állapít meg a tudomány a világban mindenütt. *S a világtörvényszerűség öntudatos világészre, személyes világszemlére: Istenre vall — bizonyosabban, mint az, hogy kétszerkettő = négy.* A természettudományi, politikai és társadalmi mozgalmaknak nemcsak árnyoldaluk van ám, hanem fényoldaluk is van. A Krisztus nélkül evező hajóban, a hivatásáról felledező hivatalos egyházban ülők persze — tisztelet a kivételeknek — nem látják a fényt, hanem csak az árnyat és e mozgalmakban nem ismernek rá Krisztusra, megijednek tőle és azt gondolják, hogy kísértetet, hogy rémet látnak. Hanem azért ezekben a mozgalmakban, ezekben a mozgalmaknak a fényoldalában: mégis csak az Úr Krisztus maga van. Hiszen ő mondja egykoron, hogy az emberek *mindnyájan testvérek, épen azért nem helyes a pogányok között látható egyeduralom és osztályszarnokság; mindenki egyenlő legyen, az első olyan, mint az utolsó.* És ugyancsak ő mutatott rá utólérhetetlen bölcseséggel, szépséggel és igazsággal a természet mélyértelmű jelenségeiben, csodálatos képeiben az *Istennek mindenekre — még a bűnösökre is — kiterjedő szerelmére, járadhatatlan gondviselésére és az Istenország nagy igazságaira.* Igen: Krisztus jár e hullámokon. És ezt kiáltja a kishitűeknek, a hajóban rettegőknek: „*Biztatok, én vagyok, ne féljete!*“.

K. T. ! Minden, Krisztustól elhagyott és így csak *névleg keresztyén egyháznak közös végzele az, hogy Krisztustól, mikor ez a hajón kívül, a viharos tengeren: az egyházon kívül, a forrángó társadalomban feltűnik; megrémül és azt gondolja, hogy kísértetet, rémet lát és félelmében kiáltozni kezd, nem Istenhez, hanem a világhoz: testi fegyverekért, erőszakért — Krisztus ellen!* Isten őrizzen meg minket, a szabad gondolat egyházát, e gonosz példa követésétől! Emelkedjünk hozzánk illő, magasabb nézőpontra. És lássuk meg és értsük meg, hogy *Krisztus, a keresztyénység — az egyházon kívül is jár, az egyházon kívül is hal: az emberi társadalomban.* Az egyház hirdeti a Krisztus ígét, Krisztus pedig jelekkel, csodákkal kíséri és erősíti az egyház

beszédét (v. ö. Mk. 16, 20.) az egyházon kívül is, a társadalmi életben.

Annakokáért nem szabad az egyház hajójának szűk bordái közé, az egyház belső építésére, tatarozására és kormányzatára szorítkoznunk. *Az egyházon kívül is van feladatunk, ott is kell dolgoznunk: a társadalomban.* Nem szabad elfelednünk azt, hogy „*az igazi keresztyénységnek boldogokká kell tennie az embereket, nemcsak az égben, hanem a földön is!*“ (St. Simon: Le nouveau christianisme.) Ki tehát olykor, bátran a hajóból! És a viharos tengeren előre — Krisztushoz! Ott van a Péter példája. *Kövessük azt! Kivált akkor, mikor a tornyosodó tengeren Krisztus nélkül vergődik a hajó és Krisztus a tengeren tűnik fel.* Csak arra vigyázzunk, hogy a vihar meg ne törje hitünket, bátorságunkat és a tenger le ne vonja örvényébe testünket-lelkünket! Ki a tengerre Krisztushoz!

Jól tudom én azt, hogy *ennek sokan ellene vannak.* A Gennezáret viharos vizén is a többi tanítvány a bárkában marad, csak Péter száll ki a háborgó habokra. *De miért van ez így?* Azért, mert más amazoknak és más Péternek az *egyénisége.* Péterben több a hit, a tűz, a bátorság, a tetterő, mint a többi tanítványban. És épen azért Péternek más a hivatása és kötelessége. Értsék meg ezt azok, akik nem helyeslik, hogy a hajóból kilépünk és a viharos vizeken Krisztushoz törekedünk. *A keresztyénység nem akar bennünket egy kaptafára erőszakolni.* A keresztyénység az egyéniséget nem semmisíti meg, hanem a maga csorbítatlan eredetiségében kifejleszti és megdicsőíti. *A keresztyénység világhódító szent hadjáratában minden egyéniségnek megvan a maga sajátos feladata.* A kicsinyhitűek, a gyenge bátorságúak mi jogon követelik azt, hogy mindenk olyan legyen, mint ők!? *Elvégre Krisztus maga is kint jár a tengeren! Ki tehát ő hozzá, mind, akinek csak Pétertelke van! Ő maga mondja: „Jövel”.* Gyerünk hát ő hozzá a viharos tengeren át! És hogyha netalán csüggedezünk, sülyedezünk, mondjuk neki: „*Uram, tarls meg engem!*“ És ő megragad bennünket, kiemel bennünket a vészes örvényből. És azt mondja: „*Kicsinyhitű, miért kételkedél?*“

*

K. T. ! Mikor az Úr Péterrel a hajóba lép; megszűnik a szél, megnyugszik a tenger. És a hajó a csöndes tengeren bizton halad a part, a cél felé. *Mint az özönvízen a Nőé bárkája: úgy a keresztyén egyház is a társadalom tengerén egy szebb jövődönök, egy jobb világnak zálogát viszi. És nemcsak a Nőé bárkájának, nemcsak az özönvíznek volt Ararátja: lesz az egyháznak is és a társadalomnak is.* Jézus Krisztus meggyőzi a világot. Teljes hatalom adatott neki az égen, a földön, a tengeren!

Mikor az Úr Péterrel a hajóba lép: a szélcsöndben, a csöndes tengeren, a hajóban maradt tanítványok imádják az Urat és ezt mondják neki: „*Bizony, Isten Fia vagy Te!*“ És a szélcsönd is, a csöndes tenger is imádják őt, felforajlik: „*Bizony, Isten Fia vagy Te!*“ *Krisztus, a Szentlélek és a keresztyénység erő és diadal: világerő és világszékely.* Ha a hajóban és a tengeren, az egyházban és a társadalomban, a maga egyénisége, a maga hitének mértéke szerint mindenki megteszi a maga kötelességeit; megvalósul

egyszer minden bizonnal az, amit Pál hirdetett: *a Jézus nevére minden térd meghajlik, mennyieieknek, földieknek és a föld alatt valóknak térdük és minden nyelv vallja, hogy a Jézus Krisztus Ur, az Atyaisten dicsőségére!* (Phil. 2, 10. 11.) Ámen.

Jánosi Zoltán.

Laikokracia.

Ez a szó: kinszó. Olyan szó, melyet az ember zavarában vagy kínjában farag ki verejtékezve. Egy fogalmat akarok vele fedni. Nem a nép, a gyülekezet érvényesülését, — hogy egy ismerős kifejezéssel éljek, — „az egyházalkotmány sáncain belül”, hanem a kiesinyes nézőpontok, ahozzánemértés alig menthető bakklövéseinek előtérbe nyomulását egyházunk életében. Inferioritásban vagyunk. Ugy értem ezt, hogy nem állunk a fejlődés ama magaslatán, amelyre akár szellemi, akár anyagi erőink képesítenék. Talentumokat birunk, de elástuk, fegyvereink nemesi kardok: rozsdásak és mozdulatlanok. Valami bénító, nyomasztó szellem, a régi Ármán jár közöttünk: léhelete fagy, érintése zúzvara, lábanyoma hervadás. Talán anyagi erőtlenségünkben van a hiba? Gazdag gyülekezetekből is hallok „jajj”-t egészen Rámáig elhatót. Rendszerben van a hiba? Hiszen a mi „népképviseleti” egyházi hivatalos életünk olyan ideális, olyan öskeresztyén. S most, amidőn a politikai élet sorompója mindjobban nyílik a nép előtt, midőn ez új hatalom fellépni készül a maga állítólagos tisztább vérével, egyenesebb jellemével: szabad-e valami hierarchikus-szagú reformról még csak álmodozni is?

És még is van hiba! Nem a rendszerben, de az emberekben, a Santer serfőzőkben, a cserzővargákban, az ál-Demetriusokban. Nem az eszmékben, de a felfogásokban, egyszóval: a nivóban. Az újabb kor újabb igényekkel lép fel velünk szemben. S amint ma csizmatalpalással nem lehet lelkészt fizetni, mert cipőben jár, úgy engedjük meg, higgyük el, hogy a szellemi fejlődés is leélte már a maga csizma-korát.

Rége a tanító úr a patkót is odaillesztette a Kesely talpára, nem éppen csak jó szóért. Ma már kulturember, egyházoszlop s előttem mindig olyan, mint az öskeresztyénség diakonus-typusa. Az iskolában épít a lelki tájak felé; a társadalomban, az emberek között pedig a gyülekezet fényének és tekintélyének egyik építője. Ma már az iskola nem felszer, az „egyházi alkalmazotti” kenyere, ha nem is kalács, de az a bizonyos „mindennapi”. Problémák előtt állunk, amit a fehér asztalok: „Ugyan! igyék már sógor!” tempójában nem lehet kivégezni; hanem összevetni, gondolkodni is kell valamelyest.

Isten mentsen meg bennünket egyházunk életében a Rip van Vinklétől, akik néhány esztendő és kulturesodát átálmodtak s mikor a fejlődés rohanó folyama a talpigát elvitte lábuk mellől, felébredve agyon akarják ütni a — sofföröket. S ebben a tekintetben nagy általánosságban méltán nem lehetünk meglegedve presbyteriumaink nivójával. S ezt ismét nem úgy értem, hogy kevés a glakk és frakk, mert hiszen, aki egy bizonyos presbyteriumi gyűlésen a kápláni fizetés-javítást kérő folyamodványt ezzel a torkolta le: „Nem kell megadni, mert *letörjük az ambicióját*”, igen jó öltözködő és jóvedelmű úri

ember volt... orrán csiptetővel. Pont. Hanem éppen az ilyen nézőpontoknak, ilyen megdöbbenően naiv felfogásoknak előtérbe nyomulását értem. Ez az igazi laikokracia, amikor Simon varga kezére királyfi kerül. Úri ember, sőt — horrendum dictu — papi ember volt az is, aki jelöltje mellett azzal korteskedett, hogy a fiatal úrnak nem valami podlvás, hanem elsőrangú — tüdeje van, ergo, meg kell választani. Sokan nevetnek ezen. Én sírni tudnék. Micsoda harmadosztályú szempontok nővik ki magukat dominánsokká! Hát nincs-e igazam, hogy nálunk nincs teológia, csak patológia, gondolat és eszmekultusz helyett jerikói láрма; de amelyre a közöny és hitelenség falai szájalmasan lemosolyognak. Nem ott állunk, ahol a gör. kel. papság. A külsőségek vezetnek, dominálnak: kulacs, bajusz, torok, tüdő, papfiú, az esperes leánya?! Most, amikor az ellenséges áramlatok értékeket léptetnek fel a nagy tusakodásban, akkor mi a harc komolyságában ilyen motivumoknak adunk súlyt és szerepet. Benne vagyunk a kath. papság szégyenletes gazdasszony-kultuszában; alacsony felfogások uralma alatt senyvedünk. És ez nem laikokracia? Igazán nem. Ez már több. Ochlokracia!

És itt nem sopánkodhatunk: Nem, nem lehet birni a presbyterekkel! Megölik az embert. Óh, dehogy! ezek igen józan emberek. De tessék *prespektívákat nyitni előttük*. Terepfelvételeket csinálni kint a küzdelmek piacán és okos praevideciális vezetéssel az állásfoglalásokról kioktatni. Tudom, hogy sokszor a legjobb akarat is hajótörést szenved. De ez kivétel. Kivételekkel és visszaélésekkel pedig nem lehet argumentálni. „Abusus non tollit usum”. Csakhogy ez nekünk is munkát jelentene. Kontemplálást, agitálást, tervezetést.

Hol van a társadalmi protestantizmus? Egyházunk élete a templommal kimerül. Társadalmilag szervezetlenek vagyunk, sőt lenézettek s ahelyett, hogy azt az erőt, melyet az anyagiakban ringatunk, kiváltanók több templom, jobb iskola, tisztességesebb fizetés s az újabb társadalmi organizációk formáiban; a magyar paraszt anyagi konzervatizmusával örökösünk ezreseink csendes elpenészedése felett.

Nos! az ilyen civis-theologia nem méltó a jövőendő vallásához. Tenni és aktuálni kell. Holmi aszketikus fejesóválásokkal és vénasszonyos sopánkodásokkal nem lehet a világot előbbre vinni. Az élet is annál szebb, minél több benne a tény. Fejtsük ki szellemi erőinket s eresszük meg anyagi dinamizmusunkat. Ne csak forradalmak és szabadságharcok trombitája tudjon felrázni, hanem a békés fejlődés, a lépéstartás ambíciója is.

Református.

Az egyházkerület tavaszi közgyűlése.

Sass Béla egyházkerületi tanácsbíró az elnökséghez indítványt terjesztett fel az iránt, hogy mondja ki tiszántúli református egyházkerületi közgyűlésünk, hogy a debreceni református főiskola pénztára által a magyar állam pénztárába az 1911 november hó 4-én 4253. eln. sz. a. Gróf Degenfeld József tiszántúli

egyházkerületi főgondnok úr Ő Méltóságához intézett vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri leirat I. 5. pontja, illetőleg a tiszántúli egyházkerület 1911. november 22–24. Debrecenben tartott közgyűlésének 387. jegyzőkönyvi száma értelmében — a debreceni egyetem hittudományi kara tanárainak fizetése címén évenként befizetendő 70,000 (hetvenezer) koronás évjárandóság 1.400,000 (egymilliónégyszázezer) koronának (esetleg csak egymillió koronának) az állampénztárba, a debreceni egyetem református theologiai fakultásának megnyitása napján, egy összegben, alapítványi jelleggel történendő befizetésével megváltandó.

Ezzel kapcsolatban konventi határozati javaslatképpen a következőket indítványozza:

Egyetemes konventünk — az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézeti végrehajtó bizottság meghallgatása után, — a fentebbi megváltáshoz szükséges kölcsönt — legfeljebb 1.750,000 = egymillióhatszázötvenezer koronában — tiszántúli református egyházkerületünk jóállása alapján, az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézet pénztárából hajlandó megszavazni a debreceni református főiskolánk (kollégiumunk) pénztárának.

Mindkét indítvány a részletekben is ki volt dolgozva s kinyomtatva a közgyűlés asztalán szét volt helyezve. A kollégiumi gazdasági tanács javaslata az volt, hogy egyelőre a részletek mellőztessenek s aziránt szerzettessék információ, ha vajjon hajlandó-e egyfelől az államkormány a megváltás műveletébe belémenni s aztán a konvent egyáltalán hajlandó-e a szükséges kölcsönt kedvező feltételek mellett megadni? A főiskolai igazgatótanács azonban a megváltást egyáltalában nem javasolja. Hogy azonban valamely pénzügyi transzactióval a kollégium kezelése alatt maradó tőkeválság-összeg állíttassék elő, s ebben az irányban az elnökség előleges információk szerzésével bizassék meg, helyesnek itéli. A közgyűlés nagy többsége az igazgatótanács javaslatát fogadta el s így a nagyszabású indítvány eredeti kialakulásában elfogadással nem találkozott. (25 szavazat 11-el szemben.)

Meg kell említenünk, hogy a vitában kiváló erők vettek részt. Maga az *indítványozó* tüzetesen igyekezett megindokolni beterjesztett határozati javaslatát. Jelezte, hogy a quasi beolvadás, az átalakítás nagy feladat elé állítja a kollégiumot. 350 éves múlt után is élnie kell, bár most, mint a folyondár, az államhoz simul. Az ő tervezete szerint 50 év múlva 9 milliós tőkeereje lesz a főiskolának s ha indítványának a szövegezésére nem is kíván súlyt helyezni, de teljes erejével reá veti magát a megváltás eszméjére. *Vas Mihály* esperes is úgy hiszi, hogy a megváltás felett gondolkodni kell, hogy így ne legyen örök teher a főiskolán a 70,000 koronás évjáradék. *Gróf Degenfeld József* főgondnok rámutat arra, hogy ha a tőkét tesszük le az állam kezébe, azt elfelejtik, míg az évjáradék évenként való folyósításával mindenkor éreztetjük az állammal hozzájárulásunkat. Magától az eszmétől, hogy váltságtőkét teremtsünk, nem idegenkedik, de a tőkét a viláért sem tartja helyesnek kibocsátani az egyházkerület kezéből. Kéri, hogy a közgyűlés helyezkedjék az igazgatótanács jól megfontolt álláspontjára. *K. Tóth Kálmán* tanácsbíró

is azt tartja, hogy a jövőről gondoskodnunk kell. Helyesli ugyan az igazgatótanács javaslatát, de azt hiszi, hogy a tőkéhez való jogunkat megváltás esetén is lehet szerződésileg biztosítanunk. A *Sass Béla* indítványát fogadja el. *Szell Kálmán* tanácsbíró eléggé tartja az igazgatótanácsban végzetteket. Ma különben is igen rosszul áll a pénzpiac. Az elnökség megbízásával, a kedvező körülmények kihasználására eléggé lehet a jövőről provideálni. *Dr. Körösi Kálmán* képviselő *Szell Kálmán*nal tart. Sőt úgy látja, hogy az ügy nincs eléggé előkészítve. Annálfogva azt javasolja, hogy úgy a *Sass Béla* indítványának, mint az igazgatótanács határozati javaslatának mellőzésével a gazdasági tanács küldöttségi tagokkal pótoltsassék, hogy ez egy amortizációs kölcsön-felvétel felől tudakozódjék s tegyen jelentést. Ezt annál inkább kéri, mert hiszen a főgondnok úr ő méltósága sem idegenkedik az amortizáció eszméjétől.

Dr. Balogh Ferenc tanácsbíró azt tartja rendénvalónak, ha várunk, míg az egyetem meglesz. Addig filius ante patrem a tervezés; hiszen a megváltás azután se késik s meggyőződése, hogy az évjáradéknak a *Sass Béla* indítványa értelmében való megváltásával befolyásunkat kockáztatjuk. Ő tehát várakozó álláspontra kíván helyezkedni. *Jánosi Zoltán* tanácsbíró tüzetesen foglalkozik a kérdéssel. Reá mutat, hogy a *Sass Béla* indítványa két ágazatú s a kettő között nincs semmi kapcsolat. Ugy tartja, hogy deus providebit, s 50 év lejártával a kerület is megfelelően gondoskodik a tőkeerő birtokában. Az alapgondolat, hogy 70,000 koronát tőkésítsünk, magába véve helyes, de ő a tőkét nem adja ki az állam kezébe, hanem kezelje azt a kollégium, hiszen ez nyereséggel is jár. A sok ágazatú indítvány zavaros is. Teljesen felesleges nekünk a Kálvineum létesítésekor Erzsébet királyné nevével azt kapcsolatba hozni. Ő is azt tartja helyesnek, hogy a refundálásról való gondoskodással, a kérdésnek ugy financiális, mint erkölcsi szempontból való taglalásával, mérlegelésével az elnökség bizattassék meg. Az indítványozó zárószavában kijelenti, hogy a refundálás gondolata nem azonos az ő indítványa gondolatával. Hiszen az igazgatótanács nem helyezkedik a megváltás eszméjére. Nem kíván kiterjeszkedni a *Jánosi Zoltán* kifogására, csak kijelenti, hogy a halasztásban nem lát ugyan nagy veszedelmet, de az elodázás szükségét sem látja. A kérdést a fentebb jelzett eredménnyel döntötte el a gyűlés.

Néhány kisebb jelentőségű ügy ellátása után reá került a sor végre-valahára, hogy a kollégiumi pénztár könyvelési s kezelési rendszerére, az ügyvitelre vonatkozó külszakértők javaslataival a közgyűlés foglalkozzék. A 4000 koronába került javaslat oda zsugorodott össze, hogy arról szólni is felesleges. A kezelésen könnyíteni nem tudott. Odavetett javaslata elfogadhatatlannak ismertetett. — Hogy némely könyvbe még egy rovatot kell beiktatni: bizony, ez nem lényeges dolog. Azok, akik ezt a külszakértői foglalkozást kifundálták, akik azt hitték, hogy a hazát mentik meg vele, továbbá azok, akik mellette tüzzel-vassal, nagy animozitással harcoltak, most, a szakértői tudás holtpontra jutása után utólagosan reá jöhetnek, hogy úgy a pénzt, mint a drága időt hiába vesztettük el, s így kollégiumunk gazdasági tanácsának ebben a kérdésben előterjesztéseinek

egyszer minden bizonnal az, amit Pál hirdetett: *a Jézus nevére minden térd meghajlik, mennyeieknek, földieknek és a föld alatt valóknak térdük és minden nyelv vallja, hogy a Jézus Krisztus Ur, az Atyaisten dicsőségére!* (Phil. 2, 10. 11.) Ámen.

Jánosi Zoltán.

Laikokracia.

Ez a szó: kinszó. Olyan szó, melyet az ember zavarában vagy kinjában farag ki verejtékezve. Egy fogalmat akarok vele fedni. Nem a nép, a gyülekezet érvényesülését, — hogy egy ismerős kifejezéssel éljek, — „az egyházalkotmány sáncain belül”, hanem a kicsinyes nézőpontok, ahózzánemértés alig menthető bakklövéseinek előtérbe nyomulását egyházunk életében. Inferioritásban vagyunk. Ugy értem ezt, hogy nem állunk a fejlődés ama magaslatán, amelyre akár szellemi, akár anyagi erőink képesítenék. Talentumokat birunk, de elástuk, fegyvereink nemesi kardok: rozsdások és mozdulatlanok. Valami bénító, nyomasztó szellem, a régi Ármán jár közöttünk: lehelete fagy, érintése zúzmara, lábanyoma hervadás. Talán anyagi erőtlenségünkben van a hiba? Gazdag gyülekezetekből is hallok „jajj”-t egészen Rámáig elhatót. Rendszerben van a hiba? Hiszen a mi „népképviselői” egyházi hivatalos életünk olyan ideális, olyan őskeresztyén. S most, amidőn a politikai élet sorompója mindjobban nyílik a nép előtt, midőn ez új hatalom fellépni készül a maga állítólagos tisztább vérével, egyenesebb jellemével: szabad-e valami hierarchikus-szagú reformról még csak álmodozni is?

És még is van hiba! Nem a rendszerben, de az embereinkben, a Santer serfőzőkben, a cserzővargákban, az ál-Demetriusokban. Nem az eszmékben, de a felfogásokban, egyszóval: a nivóban. Az újabb kor újabb igényekkel lép fel velünk szemben. S amint ma csizmatalpálással nem lehet lelkészt fizetni, mert cipőben jár, úgy engedjük meg, higyük el, hogy a szellemi fejlődés is lelte már a maga csizma-korát.

Rége a tanító úr a patkót is odaillesztette a Kesely talpára, nem éppen csak jó szóért. Ma már kultürember, egyházoszlop s előttem mindig olyan, mint az őskeresztyénség diakonus-typusa. Az iskolában épít a lelki tájak felé; a társadalomban, az emberek között pedig a gyülekezet fényének és tekintélyének egyik építője. Ma már az iskola nem felszer, az „egyházi alkalmazott” kenyere, ha nem is kalács, de az a bizonyos „mindennapi”. Problémák előtt állunk, amit a fehér asztalok: „Ugyan! igyék már sógor!” tempójában nem lehet kivégezni; hanem összevetni, gondolkodni is kell valamelyest.

Isten mentsen meg bennünket egyházunk életében a Rip van Vinklétől, akik néhány esztendő és kultüresodát átálmodtak s mikor a fejlődés rohanó folyama a talyigát elvitte lábuk mellől, felébredve agyon akarják ütni a — soffőröket. S ebben a tekintetben nagy általánosságban méltán nem lehetünk meglegedve presbyteriumaink nivójával. S ezt ismét nem úgy értem, hogy kevés a glakk és frakk, mert hiszen, aki egy bizonyos presbyteriumi gyűlésen a kápláni fizetés-javítást kérő folyamodványt ezzel a torkolta le: „Nem kell megadni, mert *letörjük az ambicióját*”, igen jó öltözködő és jövedelmű úri

ember volt... orrán csiptetővel. Pont. Hanem éppen az ilyen nézőpontoknak, ilyen megdöbbenően naiv felfogásoknak előtérbe nyomulását értem. Ez az igazi laikokracia, amikor Simon varga kezére királyfi kerül. Úri ember, sőt — horrendum dictu — papi ember volt az is, aki jelöltje mellett azzal korteskedett, hogy a fiatal úrnak nem valami podlvas, hanem elsőrangú — tüdeje van, ergo, meg kell választani. Sokan nevetnek ezen. Én sírni tudnék. Micsoda harmadosztályú szempontok nővik ki magukat dominánsokká! Hát nincs-e igazam, hogy nálunk nincs teologia, csak patologia, gondolat és eszmekultusz helyett jerikói láрма; de amelyre a közöny és hitelenség falai szánalmasan lemosolyognak. Nem ott állunk, ahol a gör. kel. papság. A külsőségek vezetnek, dominálnak: kulacs, bajusz, torok, tüdő, papfiú, az esperes leánya?! Most, amikor az ellenséges áramlatok értékeket léptetnek fel a nagy tusakodásban, akkor mi a harc komolyságában ilyen motívumoknak adunk súlyt és szerepet. Benne vagyunk a kath. papság szégyenletes gazdasszony-kultuszában; alacsony felfogások uralma alatt senyvedünk. És ez nem laikokracia? Igazán nem. Ez már több. Ochlokracia!

És itt nem sopánkodhatunk: Nem, nem lehet birni a presbyterekkel! Megölik az embert. Óh, dehogy! ezek igen józan emberek. De tessék *prespektívákat nyitni előttük*. Terepfelvételeket csinálni kint a küzdelmek piacán és okos praevideenciális vezetéssel az állásfoglalásokról kioktatni. Tudom, hogy sokszor a legjobb akarat is hajótörést szenved. De ez kivétel. Kivételekkel és visszaélésekkel pedig nem lehet argumentálni. „Abusus non tollit usum”. Csakhogy ez nekünk is munkát jelentene. Kontemplálást, agitálást, tervezgetést.

Hol van a társadalmi protestantizmus? Egyházunk élete a templommal kimerül. Társadalmilag szervezetlenek vagyunk, sőt lenézettek s ahelyett, hogy azt az erőt, melyet az anyagiakban ringatunk, kiváltanók több templom, jobb iskola, tisztességesebb fizetés s az újabb társadalmi organizációk formáiban; a magyar paraszt anyagi konzervatizmusával örökösünk ezreseink csendes elpenészedése felett.

Nos! az ilyen civis-theologia nem méltó a jövődó vallásához. Tenni és aktuálni kell. Holmi aszketikus fejesóválásokkal és vénasszonyos sopánkodásokkal nem lehet a világot előbbre vinni. Az élet is annál szebb, minél több benne a tény. Fejtsük ki szellemi erőinket s eresszük meg anyagi dinamizmusunkat. Ne csak forradalmak és szabadságharcok trombitája tudjon felrészni, hanem a békességes fejlődés, a lépéstartás ambíciója is.

Református.

Az egyházkerület tavaszi közgyűlése.

Sass Béla egyházkerületi tanácsbíró az elnökséghez indítványt terjesztett fel az iránt, hogy mondja ki tiszántúli református egyházkerületi közgyűlésünk, hogy a debreceni református főiskola pénztára által a magyar állam pénztárába az 1911 november hó 4-én 4253. eln. sz. a. Gróf Degenfeld József tiszántúli

egyházkerületi főgondnok úr Ő Méltóságához intézett vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri leirat I. 5. pontja, illetőleg a tiszántúli egyházkerület 1911. november 22–24. Debrecenben tartott közgyűlésének 387. jegyzőkönyvi száma értelmében — a debreceni egyetem hittudományi kara tanárainak fizetése címén évenként befizetendő 70,000 (hetvenezer) koronás évjáradóság 1.400,000 (egymilliónégyszázezer) koronának (esetleg csak egymillió koronának) az állampénztárba, a debreceni egyetem református theologiai fakultásának megnyitása napján, egy összegben, alapítványi jelleggel történendő befizetésével megváltandó.

Ezzel kapcsolatban konventi határozati javaslatképen a következőket indítványozza:

Egyetemes konventünk — az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézeti végrehajtó bizottság meghallgatása után, — a fentebbi megváltáshoz szükséges költséont — legfeljebb 1.750,000 = egymillióhétszázötvenezer koronában — tiszántúli református egyházkerületünk jótállása alapján, az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézet pénztárából hajlandó megszavazni a debreceni református főiskolánk (kollégiumunk) pénztárának.

Mindkét indítvány a részletekben is ki volt dolgozva s kinyomtatva a közgyűlés asztalán szét volt helyezve. A kollégiumi gazdasági tanács javaslata az volt, hogy egyelőre a részletek mellőztessenek s aziránt szerzettessék információ, ha vajjon hajlandó-e egyfelől az államkormány a megváltás műveletébe belémenni s aztán a konvent egyáltalán hajlandó-e a szükséges költséont kedvező feltételek mellett megadni? A főiskolai igazgatótanács azonban a megváltást egyáltalában nem javasolja. Hogy azonban valamely pénzügyi transactióval a kollégium kezelése alatt maradandó tőkeválság-összeg állíttassék elő, s ebben az irányban az elnökség előleges információk szerzésével bízássék meg, helyesnek itéli. A közgyűlés nagy többsége az igazgatótanács javaslatát fogadta el s így a nagyszabású indítvány eredeti kialakulásában elfogadással nem találkozott. (25 szavazat 11-el szemben.)

Meg kell említenünk, hogy a vitában kiváló erők vettek részt. Maga az *indítványozó* tüzetesen igyekezett megindokolni betervezett határozati javaslatát. Jelezte, hogy a quasi beolvadás, az átalakítás nagy feladat elé állítja a kollégiumot. 350 éves múlt után is élnie kell, bár most, mint a folyondár, az államhoz simul. Az ő tervezete szerint 50 év múlva 9 milliós tőkeereje lesz a főiskolának s ha indítványának a szövegezésre nem is kíván súlyt helyezni, de teljes erejével reá veti magát a megváltás eszméjére. *Vas Mihály* esperes is úgy hiszi, hogy a megváltás felett gondolkodni kell, hogy így ne legyen örök teher a főiskolán a 70,000 koronás évjáradék. *Gróf Degenfeld József* főgondnok rámutat arra, hogy ha a tőkét tesszük le az állam kezébe, azt elfelejtik, míg az évjáradék évenként való folyósításával mindenkor éreztetjük az állammal hozzájárulásunkat. Magától az eszmétől, hogy válságtőkét teremtsünk, nem idegenkedik, de a tőkét a viláért sem tartja helyesnek kibocsátani az egyházkerület kezéből. Kéri, hogy a közgyűlés helyezkedjék az igazgatótanács jól megfontolt álláspontjára. *K. Tóth Kálmán* tanácsbíró

is azt tartja, hogy a jövőről gondoskodnunk kell. Helyesli ugyan az igazgatótanács javaslatát, de azt hiszi, hogy a tőkéhez való jogunkat megváltás esetén is lehet szerződésileg biztosítanunk. A *Sass Béla* indítványát fogadja el. *Szell Kálmán* tanácsbíró elének tartja az igazgatótanácsban végzeteket. Ma különben is igen rosszul áll a pénzpiac. Az elnökség megbízásával, a kedvező körülmények kihasználására eléggé lehet a jövőről provideálni. *Dr. Körösi Kálmán* képviselő *Szell Kálmánnal* tart. Sőt úgy látja, hogy az ügy nincs eléggé előkészítve. Annálfogva azt javasolja, hogy úgy a *Sass Béla* indítványának, mint az igazgatótanács határozati javaslatának mellőzésével a gazdasági tanács küldöttségi tagokkal pótolassék, hogy ez egy amortizációs kölcsön-felvétel felől tudakozódjék s tegyen jelentést. Ezt annál inkább kéri, mert hiszen a főgondnok úr ő méltósága sem idegenkedik az amortizáció eszméjétől.

Dr. Balogh Ferenc tanácsbíró azt tartja rendkívül valónak, ha várunk, míg az egyetem meglesz. Addig filius ante patrem a tervezés; hiszen a megváltás azután se késik s meggyőződése, hogy az évjáradéknak a *Sass Béla* indítványa értelmében való megváltásával befolyásunkat kockáztatjuk. Ő tehát várakozó álláspontira kíván helyezkedni. *Jánosi Zoltán* tanácsbíró tüzetesen foglalkozik a kérdéssel. Reá mutat, hogy a *Sass Béla* indítványa két ágazatú s a kettő között nincs semmi kapcsolat. Úgy tartja, hogy deus providebit, s 50 év lejártával a kerület is megfelelően gondoskodik a tőkeerő birtokában. Az alapgondolat, hogy 70,000 koronát tőkésítsünk, magába véve helyes, de ő a tőkét nem adja ki az állam kezébe, hanem kezelje azt a kollégium, hiszen ez nyereséggel is jár. A sok ágazatú indítvány zavaros is. Teljesen felesleges nekünk a Kálvineum létesítésekor Erzsébet királyné nevével azt kapcsolatba hozni. Ő is azt tartja helyesnek, hogy a refundálásról való gondoskodással, a kérdésnek úgy finánciális, mint erkölcsi szempontból való taglalásával, mérlegelésével az elnökség bízássék meg. Az indítványozó zárószavában kijelenti, hogy a refundálás gondolata nem azonos az ő indítványa gondolatával. Hiszen az igazgatótanács nem helyezkedik a megváltás eszméjére. Nem kíván kiterjeszkedni a *Jánosi Zoltán* kifogására, csak kijelenti, hogy a halasztásban nem lát ugyan nagy veszedelmet, de az elodázás szükségét sem látja. A kérdést a fentebb jelzett eredménnyel döntötte el a gyűlés.

Néhány kisebb jelentőségű ügy ellátása után reá került a sor végre-valahára, hogy a kollégiumi pénztár könyvelési s kezelési rendszerére, az ügyvitelre vonatkozó külszakértők javaslataival a közgyűlés foglalkozzék. A 4000 koronába került javaslat oda zsugorodott össze, hogy arról szólni is felesleges. A kezelésen könnyíteni nem tudott. Odavetett javaslata elfogadhatatlannak ismertetett. — Hogy némely könyvbe még egy rovatot kell beiktatni: bizony, ez nem lényeges dolog. Azok, akik ezt a külszakértői foglalkozást kifundálták, akik azt hitték, hogy a hazát mentik meg vele, továbbá azok, akik mellette tüzzel-vassal, nagy animozitással harcoltak, most, a szakértői tudás holtpontra jutása után utólagosan reá jöhetnek, hogy úgy a pénzt, mint a drága időt hiába vesztettük el, s így kollégiumunk gazdasági tanácsának ebben a kérdésben előterjesztéseinek

nagyon is igazat adott a következmény. No, de látol rá.

Hozzájárult a közgyűlés ahoz a javaslatához, hogy a péterfia-utcai 8. sz. ház eladattassék. Meg erősítette a Thót Ferenc és neje hagyatékából nyert házutáni föld és a Szegedy Sándor-féle újosztású föld adásvételi szerződését. Tudomásul vette, hogy a Balogh Sándor-féle alapítvány a jövő évtől kezdve életbe lép. A Jákó Mihályné alapítványára vonatkozólag még egy rendbeli alapító-levelet bevár. A Nánássy Lajos-féle régi keleti hagyomány kérdésében a kollégiumi gazdasági tanács jelentését az őszi közgyűlésre elvárja. Jóváhagyta némi módosítással a Bagossy-örökösökkel kötendő egyezség feltételeit, s helyben hagyta 508,000 korona vagyonnal s 123,000 korona passívával az új gymnasiumi építési pénztár 1911. évi számadását. Tudomásul vette, hogy a Szilágyi Mihály nevelő-intézet kitelepített internátusának felügyelő vezetését Sinka Sándor gondnok vette a kezébe; helyben hagyta az intézet 1911. évi számadását s Rózsa Sándor pénztárnokot és Agárdi Lajos ellenőrt a számadás terhe alól feloldván, az iratokat a kollégiumi levéltárba beutalta. Helyben hagyást nyert az intézet régi helyiségére vonatkozó bérleti szerződés, azonban elrendeltetett az új építési költségeknek a számadás keretébe való beillesztése. A főzónének 300 korona drágasági pótlék engedélyeztetett.

Bakoss Tibor, a főiskolai tanítóképző-intézet rajztanára, festőművész, tapasztalatok szerzésére külföldi tanulmányúttal óhajt tenni. Erre az egyházkerület a kért egy évi szabadságot készséggel megadta, a helyettesítés a kérelmező költségére az elnökség hozzájárulása mellett történik.

Az akadémiai igazgatói jelentés rendjén szóba került a főiskolai tápintézeti díjak fizetési határideje. Kapcsolatos a kérdés a tápintézeti pénztár jelentékeny hiányával, amennyiben némelyek a hiányt részben annak tulajdonítják, hogy a tanulók egyrésze az utolsó időszak belépéséből spekulációból kimarad. Többen hozzá szölkttak az ügyhöz, s a befizetések teljesítését havi részletekre akarják osztani az évnegyedes helyett. Eltekintve attól, hogy ez alapszabálymódosítást involválna, melynek pedig nem felülről, hanem alulról (tápintézeti bizottság, gazdasági tanács) kell kiindulnia, nagyon meggondolandó, hogy mekkora technikai nehézséggel járna a díjak havi szedése, az étkezési rend megannyiszor való új megállapítása és mekkora tág teret nyújtana a könnyelműbb ifjaknak arra, hogy a havonként hazulról nyert pénzt ne eredeti rendeltetésére fordítsák. *Márk Endre* egyházkerületi ügyész javaslatára a kérdés a kollégiumi gazdasági tanácsnak adatik ki jelentés-tételre.

Az illetékes faktorok előkészítő munkálata alapján az igazgatótanács egy theologiai új tanszék felállítására tárgyában javaslatot terjesztett a közgyűlés elé.

Sass Béla tanácsbíró nem fogadja el a javaslatot. Indokolja azzal, hogy mivel ma már valamennyi theolog. akad. tanár túl van a 40 éven: ha theologiai tanáraink nem vétetnének át az egyetemre: nyugdíjalapunk a reá nehezede terheket nem bírja el. Ragaszkodik a theologiai kar álláspontjához, mely az igazgatótanács javaslatában meg van másítva.

Külön javaslatot ad, hogy a tanszék felállítása halasztassék az egyetem megnyíltá idejére. Utasítottassék az igazgatótanács, hogy a theolog. tanszékek csoportosítási tervzetét s a pályázati hirdetés szövegét előbb mutassa be. Ezenkívül a gróf Degenfeld Imre-alap jövedelme, melyre az új tanszék terhe hártatni céloztatik, 75% erejéig tőkésítették a segéd-tanárok javadalmazásának fedezésére. Állítja, hogy az igazgatótanács javaslata homlokegyenest ellenkezik a hittanszaki kar javaslatával. Hivatkozik konventi határozatra. Int, hogy ne tessék olyan határozatot hozni, mely ezzel ellenkezik. Az egyetem 5 év alatt vagy megnyílik vagy nem. Ha igen: akkor várjunk addig. Ha pedig nem nyílik: várni kell az új tanszék létesítésével, míg a nyugdíjterhet a nyugdíj-alap elbírja. *Jászi Viktor*, az igazgatótanács jegyzője reá mutat arra, hogy a theologiai kar munkálatát a theolog. dékán készítette. Jegyzőkönyve hitelesítést nyert. Ez a jegyzőkönyv 3 1/2 oldalon foglalkozik a kérdéssel. Igaz, hogy igen röviden némi lelkiismereti aggálynak is ad kifejezést a kar. De azt kérdi: mi az irányító, a több oldalas tüzetes vele való foglalkozás-e vagy a néhány sorban odavetett aggodalom? Ha abból a szempontból mérleljük a kérdést, hogy van-e nyugdíj-alapunk, azt kérdi, hogy hiszen az új tanszék szervezése nélkül is van-e akkora alapunk, mely elég erős volna a szükséglet fedezésére, ha valamennyi már működő theologiai tanárunk nyugdíjba menne? A *Sass Béla* által felhozott érvekben nem lát okot az igazgatótanács javaslatának elvetésére. *Dóczi Imre* középiskolai felügyelőnek s tanácsbírónak, ha a két irányú benyomást veti össze, az az impressiója, hogy honorálja az igazgatótanács álláspontját, hogy — ha van alap a tanszék javadalmazására, — töltsük be azt addig, *míg mi tölthetjük be*. De mert úgy látja, hogy a kérdések nincsenek minden irányban tisztázva (anyag oldal, a tananyag csoportosítása): a helyzetet kezdetleges állapotnak tartja. S mert a kérdés nem is olyan felette sürgős, a tanárok kinevezésébe még idő telik, nem lát abban veszedelmet, ha az őszi közgyűlésre a kérdés jobban előkészítették s a tavaszi gyűlés a választást megejti. *Dr. Balogh Ferenc* tanácsbíró jelzi, hogy neveléstani és belmissiói tanszékéről kell gondoskodni. Az előbbinek már van, az utóbbira meg még ezután kell képezni az ifjú tanerőt. Ne siessünk tehát, hanem hagyjuk a *Dóczi Imre* javaslata szerint a tavaszi közgyűlés idejére a betöltést. *Dr. Baltazár Dezső* püspök látva azt, hogy az egyetem kérdésének megoldása mily gyors lépésekkel halad előre, 1913. évre már késő lesz a mi betöltésünk. A közgyűlés az igazgatótanács javaslatát fogadta el, melynél fogva az elnökséget megbízták a pályázati hirdetés közzétételével s öszszel a választást megejti.

Fontos tárgyát képezte még — egyebet mellőzve, — a közgyűlési tanácskozásnak az egyetemi internátusra és a tanárképző-intézet létesítésére vonatkozó bizottsági javaslat. Az előadói tisztet *dr. Mitrovics Gyula* bölc. akad. tanár teljesítette. A terjedelmes s alapos munkálat javaslatait az igazgatótanács elfogadásra ajánlotta.

Azonban *Sass Béla* tanácsbíró halasztási indítványt nyújt be. Javasolja, hogy a munkálatot előbb a gazdasági tanács tárgyalja. A gondolkozásra idő kell. Az elhamarkodás keserűséggel jár s félelmi halasztásban különben sincs semmi veszedelem. A keserű

csalódások egész legióval fenyegetnek, főként pénzügyi tekintetben. *Dr. Ferenczy Gyula* akad. igazgató konstatálja, hogy főiskolánk sorsa szorosán összefügg a szóban forgó internátussal. Hogy ez 130 tanuló részére felállíttassék: arra már egyházkerületi határozat is van. Tervek is nagy számmal készültek. Fontos kérdés, hogy vajjon a folytonos halogatás kedvező befolyással lehet-e az egyetem dolgaira? Hiszen itt nem a felszabadulandó tőkék jövedelmének kihasználásáról van szó. Hát, ha kinn, a nagyerdőn lesz az egyetem: itt benn, a városban feladjunk mindent? Tartsuk szem előtt, hogy ez az ősi iskola tanárok nélkül is nevelni fog s erre egyedüli eszköz a mi internátusunk lesz. Ő az egyetemnek a nagyerdőre való kihelyezését nem helyesli s legalább az aula elhelyezését itt sürgeti. Reméli is, hogy az itt lesz a városban. Hiszen ennek a reménységében mentünk bele a kérdésbe. Vagy azt várják tőlünk, hogy vigyük ki anyakönyvtárunkat s még a nagytemplomot is? Tartsuk meg, mert csak így tudjuk megtartani a mi internátusi ifjainkat. Hiszen a pénzügyi kérdések tekintetében a tervezetet a kollégiumi gazdasági tanács már bőségesen tárgyalta s elfogadta azt, még pedig a szűkebb körű tervvel szemben a nagyobbikat. A halasztásból semmi haszon nem származik. Ime, a római katolikusok ugyancsak csinálják. Elfogadják az igazgatótanács javaslatát az internátus haladéktalan létesítése tárgyában. *Dr. Jászi Viktor* úgy látja, hogy *Sass Béla* csak az idő tanácsát várja. Ha megmondaná azt is, hogy mit akar? az egészen más volna. Nekünk készen kell lenni az internátussal az egyetem megnyitása idejére. Mi lesz, ha mindig csak gondolkozunk és semmit nem teszünk? A bizottság derekasan kihasználta az időt a munkára. Itt tovább habozni nem lehet, ezt a territoriumot legmagasabb érdekeink szem előtt tartásával ki kell gyorsan használni. Konventi határozatra itt hivatkozni nem lehet, annak itt hangsúlyozott utasítása nem erre a kérdésre vonatkozik. A munkálatban a keretek jól meg vannak szabva. Csak egy ponttal kívánja kiegészíteni. Tekintettel a pénzügyi helyzet országos feszültségére: a szükséges költségek függő kölcsön útján kell fedezni s a viszonyok javaslatával könnyű lesz végleges kölcsönszerzéshez fordulni. *Dr. Mitrovics Gyula* előadó csak arra mutat rá, hogy miután ennek a kérdésnek a megoldása épen 6 év óta húzódik-halogatódik: nagy tévedés azt állítani, hogy nincs kellően előkészítve s hogy esetleg internátusokkal más (esetleg katolikus) internátus létesítését provokálják: erről nem tehetünk. A nélkül is megcsinálhatják. Az igazgató-tanács javaslatát a közgyűlés alig 3 szavazattal szemben nagy többséggel elfogadta.

Az egyházkerületi és a népiskolai tanügyi bizottság jelentéseinek letárgyalása után került a sor az adásvételi, kölcsön-, szerződési és díjlevél-ügyek ellátására. Összevéve, a bírósági tárgyalásokat kivéve, a 4-ik nap déli órájában ért véget a közgyűlés.

Egyházi élet.

A debreceni egyházmegye közértekezlete.

Tudomásunk szerint a debreceni egyházmegye az egyetlen, egész egyházkerületünkben, ahol a hitélet erősítésére évenként más-más helyen közérte-

kezletet szokás tartani. Ezeket az értekezleteket Dávidházy János esperes bölcs belátással kezdeményezte s vezeti a legszebb sikerrel mind e mai napig.

Az idei közértekezlet Bakonszegen tartatott meg, az ottani hívek atyafiságos meghívására. A vendégek legnagyobb része, élükön dr. Baltazár Dezső püspökkel, június 11-én, az értekezletet megelőző nap estéjén, érkezett Bakonszegré. A berettyóújfalui állomásnál hatalmas nagy küldöttség várta a püspököt, kit a község jegyzője üdvözölt meleg szavakkal. A község határánál bandérium, a község végén pedig Bakacs Béla főszolgabíró fogadta a vendégeket, kiket Nadányi Pál ottani földbirtokos szállásolt el.

Június 12-én volt aztán az értekezlet, amelynek bevezetéséül Bod Ferenc lelkész a templom előtt üdvözölte a püspököt. Majd istenisztelet volt, melyen Uray Sándor debreceni lelkész prédikált (II. Kor. VI. 1.) az együttmunkálkodó szolgálatról. Istenisztelet végeztekor a lelkészlakon fogadta püspök úr a különböző tisztelgő küldöttségeket. Majd újra a templomban gyűlt a közönség, hol az értekezletet Dávidházy János esperes szíves üdvözlő szavakkal megnyitotta. Utána dr. Szűcs Géza, debreceni ügyvéd, az egyházmegye ügyésze tartott mély gondolatokkal gazdag s szónoki lendülettel elmondott szabadelőadást a vallásosságról és munkáról s e két életcél egymáshoz való viszonylatáról. A hallgatóság meleg ovációval honorálta a kedves, rokonszenves előadást. — Majd utána Bencze Péter derecskei tanító olvasott fel, komoly, mély tanulmányra s a tanügy terén széleskörű tájékozottságra valló dolgozatot a népnevelés intenzívebbé tételéről. Figyelmes és hálás hallgatósága volt neki is. — Az értekezletet közének rekesztette be. — Délben a szokásos bankett rekesztette be az ünnepeket.

Meg kell még emlékeznünk arról is, hogy a bakonszegi hívek énekkart létesítettek maguk között s az istenisztelet keretében két énekszámmal ez is bemutatkozott. — A virágzó kis egyház áldozatkész-ségét bizonyítja, hogy ez alkalomra templomukat 4000 korona önkéntesadó költségével renováltatták.

Jelenvolt.

IRODALOM.

Zsilinszky Mihály füzete. A protestáns egyház évek óta a legélesebb támadások célpontja a róm. kath. írók részéről. Eszközeikben nem nagyon változások odaát; de abban mindnyájan megegyeznek, hogy bennünket sötét tévelygőknek bélyegeznek, kiknek pusztá létezésünk nyílt sérelem az egyedül üdvözítő anyazsentegyházra nézve. Egy ilyen ki-méletlen támadás volt az is, melyet Dudek János budapesti egyetemi theol. tanár „Katholikus autonómia” című iratában napvilágra bocsátott s amelyre Zsilinszky Mihály, mély történelmi és jogi tudással, a Protestáns Szemle nemrég számban megfelelt. Zsilinszky Mihály most ezt a művét „Még egyszer a katolikus autonómia” címmel külön kis füzetkékben adta ki s azt ingyenes terjesztés céljából a mi kerületünk püspöki hivatalának is felajánlotta. Úgy tudjuk, hogy csak csekély számú példány áll majd

rendelkezésre s erről sem képzeljük, hogy mi alapon fog történni a szétosztás. Leghelyesebb volna, ha a Protestáns Szemlélet nem olvasók, jelentkezésük alapján kaphatnák meg a füzetkéket; amire tisztelettel bátorkodunk is felhívni főtiszt. püspök úr figyelmét. A füzetet nagyon várjuk.

Az új néplap. Jeleztük volt már nemrégiben, hogy az országos református lelkészegyesület választmánya elhatározta, hogy egy új néplapot fog indítani, mely a református öntudat erősítésére a lelkipásztor kezében a belmissziói munka támogatására szolgál. Mint az elnökségtől értesülünk, a lap ügye nagyon kedvezően áll, a lelkészek mindenütt örömmel fogadják a terveket s ajánlják segítségüket. A lap tervezete főbb vonásaiban már készen van, az őszi Orle. kongresszuson s vele kapcsolatos belmissziói kurzuson fognak a lelkészek efelett döntení s így a lap már ez év október elsején megindul.

Hajpál Benő budai lelkészársunk arról értesít, hogy „Vigasztaló igazságok és igaz vigasztalások” című temetési beszéveit a könyvkiadótól visszavonta s azt a Kálvineum javára 3 és 5 koronáért (segédlelkészeknek feláron) küldi. (Budapest, II. Szilágyi Dezsőtér 3.)

TANÜGY.

Tanárválasztás. A debreceni református egyház leánynevelő-intézetének igazgató-tanácsa, a Hajdú Béla lemondásával megüresedett rajztanári állásra, pályázat mellőzésével az eddigi helyettest, Dienes Jánost véglegesítette, kinek eddigi működése kellő biztosíték arról, hogy az intézet régóta stagnáló rajztanítás ügye most már az örvendetes fejlődés útjára tér. Ebben a reményben üdvözljük mi is az új rajztanárt!

Dr. Tóth Károly, debreceni református jogakadémiaunk nagy készültsgű, rokonszenves ifjú tanára, a polgári törvénykezési jogból egyetemi magántanári vizsgálatot tett s a kultuszminiszter e képesítését megerősítette. Mi is szeretettel üdvözljük őt ebből az alkalomból.

Államsegély a derecskei református iskolának. A vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratban értesítette Bihar vármegye alispánját, hogy a derecskei református népiskolánál szükséges két tanító fizetésének kiegészítése címén 1800 korona államsegélyt ad. A derecskei református népiskola tanerőinek száma a két új állással tizenháromra emelkedik.

Közgazdasági egyetem. A kultuszminiszteriumban most folynak a tárgyalások egy közgazdasági fakultás felállításáról. Kapcsolatos ez a kérdés az új egyetemek ügyével. De hogy hol fogják felállítani a közgazdasági fakultást, az még nagy titok. Félő, hogy itt is valami nagy protekció fog érvényesülni, mert ha a tudományos érdekeket tekintenék, úgy ezt a fakultást csakis Debrecenben, a nagy magyaralföld gócpontján volna szabad felállítani. Itt már úgy is meg van a szépen virágzó gazdasági akadémia. Csak fejleszteni s az egyetembe bekapcsolni kellene.

Diákok mint aratómunkások. Északi lapok az upsalai diákság egy felhívását közlik, amellyel mind-felügyelőség.

azon földbirtokosokhoz fordulnak, akik a közelgő aratásra munkaerő-hiánnyal küzdenek. Felszólítják tehát őket, hogy alkalmazzanak egyetemi és magasabb osztályú gimnáziumi tanulókat a szünidő tartamára, kíségető munkások gyanánt. A jövendő fiatal orvosai, bírái, theologusai szünidejüket hazájuk földjének megmunkálására szánják. A dícséretes szándék, amellyel a „munka nemesít” elvét hirdetik az upsalai diákok, tulajdonképpen amerikai eredetű, de ott, észak honában teljesen önálló jellegű. Az anyagi szempont, amely a praktikus College-Boys ilyen mozgalomban a főszerepet játsza, a skandináv viszonyoknál alig jön tekintetbe, mert a hazafias szempontok azok, amelyek elsősorban indították meg a dícséretre méltó mozgalmat. A svéd diákság azt akarja bizonyítani az egész világ előtt, hogy a durva testi munka a magasabb körökre, az intelligens, tanult, diplomás emberekre sem megalázó. Jó dolog ezt a jól ismert és elméletben annyiszor alkalmazott frázist néhanapján eszébe juttatni nemcsak a finokodó, úgynevezett magasabb osztályoknak, de — az általános sztrájkok és ádáz osztályharcok ezen áldatlan korszakában — a dolgozó osztálynak, a munkásságnak is.

Évzáró-ünnepély. A debreceni református felsőbb leányiskola évzáró-ünnepélye, változatos, kedves műsorral, e hó 16-án délelőtt folyt le az intézet dísztermében. Karénekek, szavalatok s zeneszámok tarkították a programot, melyet a hatalmas nagy közönség mindvégig örömmel hallgatott.

Látogatás a slöjd-kiállításon. Debrecenben az évzáró-vizsgálatokkal kapcsolatosan két slöjd-kiállítás is volt; egyik a kollégiumi gyakorló-iskola növendékeinek, másik pedig a tanítónőképző-intézet növendékeinek kiállítása. Mindkét helyen Kiss György tanító vezette a slöjd-munkákat, melyek valóban meglepik a szemlélőt. Egy évi gyakorlat után is már mily szép eredményt lehet elérni ezen a téren: mutatja a tanítónőképezdei kiállítás, hol csak ebben az iskolai évben tanultak slöjdot a növendékek. Papírfüzések, könyvkötő munkák, papír-dobozok, agyagfigurák bőséggel kerültek ki a kis művészek kezei közül; a nagyobbak már utca- és várostereket formáltak agyagból, mely a földrajz-tanításnak, illetve térképezésnek valóban játszva megoldása. — Kár, hogy iskolaügyünk vezetői alig méltatják figyelemre ezt a dolgot; pedig nemcsak méltó figyelmet, de egyenesen a legmesszebb menő pártolást és támogatást érdemelné az iskolai slöjd, melynek még nagy jövőt jósolunk; különösen, ha iskolaügyünk általános fejlődésével ez is fejlődni fog. — Az érdeklődők figyelmét ez ügyre ez úton is melegen felhívjuk.

Indexen. Dancs Gyula kackói tanító azt találta írni valahol, hogy kevés heti 13 óra a gör. kath. iskolában arra, hogy a gyermekek jól megtanulhassanak magyarul. Helyesnek vélné, ha 23-ra emelnék fel az óraszámot. Nosza kikapott ezért az aradi Romanul hasábjain. Elnevezték magyaronnak, butának, szárnak s felhívják az egyházi hatóságot, hogy az ilyen „nyomorúltat” küldjék mielőbb megillető helyére. Hát ezért kell a külön oláh tanfelügyelőség. Ha addig nyakát nem szegik Dancsnak, majd elvégzi ezt a munkát az állam pénzén szervezendő oláh tan-

KÜLÖNFÉLÉK.

Változás.

Néha — ha úgy meglep az álom —
Jánossal a szent földet járom.
Szívesen vezel, megmulogatja,
Itt is jár, ott is a világ papja.
Szelíd szava szinte szédül,
Ahogy hallgatom beszédit.

Gyors szárnyakon repít az álom,
Magam a tő parlján találok.
Hallani vélem: „Péter! Szerelsz-e?”
— Háromszor ezt épp itt kérdezte —
S mikor felett könyezett Péter,
Nagy bűnét nem feledte még el.
De Annak szíve melegétől
Péter egész Kéfassá épül.

Illan az álom. Jön a valóság,
Szárnyas kereken repülő ujság.
Pokoli kinnak se volna sok,
Pappálásról olvasok.
Szesztengert látok. Ni mennyi rajta
A célba-futó élet-sajka.
Öröm, boldogság minden arcon,
Csak a Mester sír, kinn a parton.

Varga Csongor,
derecskei segéd lelkész.

A Krisztus nevében való diésekedéssel közöljük a folyó évi június hó 4-én Debrecenben tartott papszentelésen felavatott tiszteletes atyafiak névsorát: Szarka Boldizsár panyolai, Kiss István komlódfalusi, Szendrey István mezőkaszonyi, Angyal Viktor macsolai, Tornyai János kajdanói, Szabó Géza ofajnaújfalui, Kádár Albert ófehértói, Kallós Tivadar márokpápi, Hódy Gusztáv székelyi, Bán István bojti, Viski Ferenc egrii, Nagy Barnabás nagyari, Baranyi Lajos kakszentmártoni, Mares Imre kishodosi, Simon József halábori, Sárközi Lajos nagykolesi, Bertalan Imre nyírlövői, Kolos Vince avasvámfalui, Deák József nagyszántói, Takács Lajos nagybocskói, Rác Jenő ugornyagergelyi, Gy. Kovács József ombodi Czelder Béla tiszaberki, Juhász Imre magyarhomorogi lelkészek, Szele Miklós vallástanár, Lovász Aladár vallástanár, Tóth Sándor turistvándi, Bakoss Sándor nyírkéresi, Kiss Jenő mezőcsegei lelkészek, Bácskai József vallástanár, Mikó Imre viski, Sipos Kálmán tivadari, Bálint István berettyószentmihályi, Sarka Béla rétközberencsi, Kalmár István bályoki, Tarista Sándor kölesei, Csokonay József szentjobbi, Szitha József szamosbecsi, Kalas Ferenc belényes-sonkolyosi, Kovács Lajos tiszaezlári, Veress Károly nyírturái, Somogyi József szamosatárfalui, Nemes Elemér igazfalui, Balogh Miklós hollógyulai, Keresztesy Sándor nyírkarászi, Nagy Imre olcsvai, Kovács László garbolci, Gönczy Béla vésztői, Elek Sándor okányi, Lányi Elemér zsarolyáni, Karla Ödön alsó-felső jószai, Nádházy Bertalan battonyai, Lajos Sándor fancsikai, Csatáry Dezső matyusi, Kánya Gyula

magosligeti, Kajári Ferenc tiszaiigari, Létay Menyhért tiszafüredi, Orosz Ernő bunyaszegszárdi, Koppermann Gyula szamosudvari, Mózes István nagydobosi, Lovász Béla hegyközszentimrei, Kocsis Jenő gyulavári lelkészek, Boér Károly vallástanár, Gece István szakolyi lelkész.

Áttérő róm. kath. lelkész. Hodor István róm. kath. felszentelt lelkész azzal a kéréssel járult föltsz. püspök úr elé, hogy átlépvén egyházunk kebelébe, engedtessek meg számára a különböző lelkési vizsgálatok letevése, hogy mint református lelkipásztor, szolgálhassa ez után „csak a Krisztust”. Ime, mostanság a legerősebb oszlopok válnak ki a róm. kath. anyaszentegyházból s jönnek hozzánk szolgálni csak a Krisztust. Az idők jele ez. Hajnalodik s tavaszodik odaát is és ha a megsontosodott dogmák merev életteleniséget akarnak parancsolni: az oszlopok megmozdulnak, a kárpitok meghasadnak és fű nő a romok között s az élet láthatatlan finom gyökérszállai elporlasztják a jegeceket és kristályokat, hogy büszkén hirdessék, hogy „az Isten világában nincs halál, csak élet, csak feltámadás”. Odaát pedig nem akarják elhinni, hogy a „birnami erdő megmozdult”. — Isten hozta Hodor Istvánt. (Eféz. V. 8.)

Tőkeképző segélyek. Több ízben megtörtént, hogy a személyi változások következtében az úgynevezett tőkeképző segélyekről az új lelkész semmi tudomással nem bírt. Az egyházmegyei pénztári hivatalok sem mindenkor biztosak a segélyezés e nemű állásáról s e miatt a nyugták beszéde készik. Az egyházkerületi pénztári hivatal ebben az évben már rég kérte a nyugták beküldését; a múlt évben a kimutatást is szétküldte az illetékes helyekre. Ezeknek ellenére egy pár egyházmegyéről még sem érkeztek be a nyugták. Szükségesnek tartjuk annál fogva egyházmegyénként közölni a segélyezett egyházközségek névsorát, kérvén, hogy az érdekeltek az adatokat jövőre feljegyezvén, azokat számon tartani szíveskedjenek. A fungens lelkész részére a következő egyházközségekben van rendszeresítve a tőkeképző segély ú. m.: Békésbányai egyházmegyében Hertelendyfalva 210 K, Bunyaszegszárd 280 K, Gádoros 140 K, Bihari egyházmegyében: Fugyi 140 K, Fugyivásárhely 140 K, Váradless 140 K, Nagykakucs 350 K, Nagyszántó 175 K, Pósalaka 105 K. Érmelléki egyházmegyében: Szentjobb 140 K. Felsőszabolcsi egyházmegyében: Berkesz 70 K, Laskad 210 K, Mezőladány 210 K, Nyírlövő 35 K. Középszabolcsi egyházmegyében: Kótaj 105 K, Lorántháza 35 K, Nyírtét 112 K, Piricse 70 K, Tiszarád 70 K, Vencsellő 140 K. Máramarosugocsi egyházmegyében: Csepe 140 K, Fancsika 140 K, Nagytarna 280 K, Nevetlenfalva 140 K, Tekeháza 210 K, Tiszabökény 210 K, Túrterebe 210 K, Nagybányai egyházmegyében: Amacz 35 K, Kakszentmárton 210 K, Kiskoles 210 K, Lázári 70 K, Rozsály 140 K, Pettyén 70 K. Nagykárolyi egyházmegyében: Királydaróc 70 K Nagyszalontai egyházmegyében: Bélzerind 42 K, Feketetót 98 K, Gyorok 140 K, Sonkolyos 140 K, Körösszakál 70 K. Szatmári egyházmegyében: Csengerújfalu 210 K, Darnó 210 K, Fülöpös 105 K, Fülpösdaróc 140 K, Géberjén 175 K, Hérmánzeg 112 K, Késemjén 98 K, Kisszeker 168 K, Nagyszeker 70 K, Pusztadaróc 210 K, Szamosújlak 112 K, Szamosatárfalva 210 K.

Kitüntetés. A király Joó Károly szentesi református kántort, félszázados buzgó működéséül, aranyéremkereszttel tüntette ki. Szívből üdvözljük a hiv sáfárt.

Gyászhir. Csák Emil, református kovácsházai lelkipásztor, élete 47-ik évében, e hó 15-én, súlyos szenvedés után jobblétre szenderült. Kiterjedt családja s hívei gyászolják korai elhunytát. A B. F. T. R. A.

A főiskolai internátusi bizottság e hó 19-én d. e. gyűlést tartott, melyen ez intézet ügye ismét nagy lépésekkel haladt előre. Bővebb értesítést alkalomadtán közlünk.

Missziói segély. A konventi elnökség most utalta ki kerületünk részére a folyó évi missziói segély II. részletét, mely ezúttal 7300 koronát tesz ki.

X. Pius pápa a levegőben. Schweykert Al. jezsuita páter április 21-én Innsbruckban tartott akadémiai prédikációjában mint elsőrangú római forrásból merített értesülést adta elő, hogy nem sokkal ezelőtt X. Pius pápát dolgozószobájában szabadon levegőben lebegve találták. E csodának egy egész csomó vatikáni személyiség, akiker e szokatlan tüneményhez előhívtak, tanúja volt. A pápa, amint az extasisból magához tért, fölkérte a jelenlevőket, hogy hallgassanak a dolgról. Ámde sokkal több egyén látta e jelenetet, semhogy ezt el lehetett volna titkolni. Természetesen senki sem köteles ezt elhinni, — tévé hozzá a hitszónok, — de ő megbízható helyről értesült az esetről. — Ime, ilyen a jezsuita prédikáció!

Dr. Búza László sárospataki jogtanár, a kolozsvári tudomány egyetemen magántanári képesítést szerzett. Szívesen üdvözljük.

A tárkányi fiúkról közöltünk lapunk múltkori számában ezen a helyen egy kis hírt; ebben a tárgyban tettük most és közöljük a h. szerkesztőhöz intézett következő levelet: Kedves Barátom! A Debreceni Protestáns Lap 23-ik számában egy kis cikkeske jelent meg a tárkányi fiúkról. Tényleg sajátos véletlen, hogy mostjitten két egymás mellett egyházba bennünket, tárkányi fiúkat, hívtak, illetve választottak meg. De mi nem a biharmegyei Tárkányból, hanem a Bodroghközön levő *Kistárkányból* valók vagyunk. Ennek a kis, mintegy 500 református lelket számláló egyháznak a tagjai ha talán vannak is olyan hithű kálvinisták, mint a biharmegyeiek, de már a verekedésben nem tettek oly nagy hírnévre szert. Sőt, az ő jámbor és nem hivalkodó mivoltuknak, azt hiszem elég bizonyosága az, hogy abból a kis faluból 19-en végeztünk felsőbb iskolát és ezek közül *7-en vagyunk kálvinista papok*. Szívélyesen üdvözlöl igaz híved: *Palaky László*, nyirgyulai ref. lelkész. (Helyes, tehát nem a bihari Tárkányiak!)

Szoborleleplezés Aradon. Arad város két nagy szülöttjének, Fábíán Gábor műfordítónak és Csiky Gergely színműírónak szobrot állíttatott és azt e hó 16-án nagy irodalmi ünnepség keretében leleplezt.

A szatmári egyházmegyében a most megejtett tisztújítás a legszebb egyértelemmel folyt le. E szerint esperessé: Biki Károlyt, egyházmegyei gondnokká: Madarassy Dezsőt, lelkészi tanácsbírákká: Kiss Bertalant, Kovács Lajost, Thury Zsigmondot, Fábíán Károlyt, Sipos Józsefet és Szeőke Józsefet, világi

tanácsbírákká: dr. Böszörményi Emilt, dr. Farkas Antalt, Komáromy Lajost, dr. Vajay Károlyt, dr. Lénárd Istvánt és dr. Boross Lajost, lelkészi főjegyzővé: Kiss Bertalant, lelkészi aljegyzővé: Szarka Károlyt, világi főjegyzővé: dr. Hantz Jenőt és világi aljegyzővé: dr. Torday Sándort választották meg újból.

Presbyteri gyűlés Debrecenben. A legközelebbi gyűlés különösen az iskolák ügyével foglalkozott. A városi főorvos ugyanis több iskolát kifogásolt egészségügyi szempontból. Most tehát az egyház átír a városnak, hogy a kifogásolt hiányok oly időben pótoltsanak, hogy szeptember 1-én a tanítás kifogástalanul rendbe hozott iskolákban zavartalanul megkezdhető legyen. Két nagy értékű adományról is tétetett jelentés ezúttal. Gere Mihályné egy bársony úrasztali terítőt, özv. Danka Ferencné pedig keresztelő-edényt ajándékoztak az Árpád-téri templom részére. Az egyház a városi múzeumba helyezte el 1780-ból való tűzjelző toronyzászlóját. A régi gazdaság tanintézet épületében ad helyet az egyház a tanítók otthonának, melynek régebbi helyiségei az egyházi levéltár elhelyezésére rendeltettek. Bizottságot küldött ki a presbyterium a központi temető előmunkálatait folytató városi szakküldöttségbe. Végül névszerinti szavazások voltak egyes munkálatok kiadása felett.

Gyászhir. Miliesz Béla, tiszafüredi nyug. református tanító 68 éves korában, hosszas szenvedés után elhunyt. A B. F. F. A.

Államsegély a Tanítók Fürdőjének. A tanítók társadalmi gyógyfürdője, üdülő és gyermek nyaralótelepe létesítése érdekében megindított országos mozgalmat a vallás- és közoktatásügyi kormány is a legmelegebb érdeklődéssel és pártfogással kíséri. Mint illetékes helyről értesülünk, az „Udvarhelymegyei Tanító-egylet” kérése alapján a közoktatásügyi miniszter a május hó 12-én megnyílt Tanítók Fürdője befektetési céljára évi 2000 korona államsegélyt engedélyezett.

Halálozás. Lőrincz Lajos hajdúszoboszlói református tanító, 46 éves korában elhunyt. A megboldogult azelőtt ferencrendi szerzetes volt s 8 éve, hogy hozzánk tért s mint tanító, kitűnő eredményeket ért el. Bélteky Lajos és Bor János temették. A B. F. R. A.

Tanulmányi kirándulás. A mezőtúri református főgimnázium növendékei a múlt hó végén hatnapos kiránduláson voltak Besztercebányán és vidékén. Az érdekes kirándulás nagyon jól sikerült.

A legszomorúbb kép. A napilapok hosszasan tárgyalták azokat a rettenetes pusztulásokat, amelyeket a május 13-iki tornádó, Erdély néhány kies fekvésű községében okozott. Most meg a hetilapok képeket is közölnek a pusztulás szomorú színhelyéről. És mindeme képek között is a legszomorúbb a bálványosváraljai református templom képe. Mintha csak leégett volna; tetőfedél se a tornyon, se a templom nem maradt s a falak is úgy megrongálódtak, hogy aligha fundamentomtól újra kell azt építeni. A szegényt az ág is húzza, — mondja a magyar példaszó. A reformátorok lelke pedig ezt a vigasztalást zendíti felénk: Az Úr „azt bünteti, kit szeret, másként Ő nem is tehet!”... Köszönjük Uram, még a veszteségek siralmi közepett is, hogy a Te vigasztaló jó

lelkedet tőlünk el nem vetted. Vajha a segílyt nyújtó kéz is közel lenne a bálványosváraljai hittestvérekhez ?!

Agendás könyv. Tudatom az érdeklődőkkel, hogy boldogult édes atyám, Pótor Dániel Agendás kis könyve nálam darabonkint 20 filléért megszerezhető. Csenger, 1912 június 13. *Pótor Elemér*, református lelkész.

Felvételi hirdetés. A nagyvárad református tanítónőképző-intézet osztályaiba az 1912—13-ik iskolai évre 40—40 növendék vétetik fel; az intézettel kapcsolatos internátusban pedig 60 növendék. A legkésőbb július 15-ig benyújtott felvételi kérvények az intézet igazgatótanácsához intézendők s az intézet igazgatóságához küldendők. A kérvényhez csatolandók: 1. születési anyakönyvi kivonat, 2. előző évi iskolai bizonyítvány, 3. orvosi bizonyítvány, 4. újraltatási bizonyítvány. Tandíj a járulékokkal együtt egész évre 81 korona. Az internátusban az ellátási díj egy növendék után egy iskolai évre 700 korona. Kivételnek: 1. a tiszántúli egyházkerület területén alkalmazásban lévő vagy alkalmazásban volt, de nyugdíjazott vagy elhalt református lelkészeknek, tanítóknak és tanároknak gyermekei, akiknek évi ellátási díja 500 korona; 2. protestáns szülők gyermekei, továbbá vegyes házásoknak (ha a házastársak egyike protestáns) bármilyen vallású gyermekei, akiknek évi ellátási díja 600 korona. Az igazgatósághoz intézett tudakozódó levelekhez 10 filléres bélyeg csatolandó. Kívánatra értesítőt küld az igazgatóság.

Orgona megrendelés. Alsópetény község (Nógrád megye) a temploma részére szükséges új orgona készítésével az előnyösen ismert Ország Sándor és fia rákospalotai orgona és harmoniumgyárost bízta meg. A mű a legújabb csőrendszer szerint, teljes sípsorral készül és augusztus hóban lesz a használatnak átadva.

Rövid hírek. Szatmáron ez évben 91 fiú és 79 leány konfirmáltatott.

A debreceni új, egyetemi kórház terveinek elkészítésével Korb Flóris műépítész bízott meg.

Drezdában és Münchenben a tárlatokról kitiltották azokat a képeket, melyek a művészet szabadságának hamis firmája alatt az erkölestelenségnek és izléstelenségnek voltak a terjesztői. (Mikor követik ezt a példát Budapesten ?)

Nagybányán és Szatmáron a városi könyvtárak oly örvendetesen megsaporodtak, hogy új könyvtárhelyiségekről kellett mindkét helyen gondoskodni.

Egy milánói lap szerint nem sokára egy új motu fog megjelenni a vatikánból, a papi fegyelemre vonatkozólag — s ez fogja befejezni a pápa reformprogramját. A motu tartalmát szigorúan titkolják.

A nagy nyugati kulturállamokban az alkoholt nem élvező emberek, életbiztosításnál és nyugdíjazásnál mindenütt nagy kedvezményekben részesülnek.

Az Emke ebben az iskolai évben 2160 analfabétát tanított meg írni-olvasni; legújabban a katonaság körében teljesít az Emke nemes, szép missiót.

A hódmezővásárhelyi Kálvineum-est 1921 K 43 f.-t jövedelmezett.

Az érmelléki református tanító-egylet a miniszter fizetésrendezési terveire azzal felelt, hogy kimondotta a kultursztrájkot.

Egy budapesti tanárnő az egyetemen magántanári képesítést akart szerezni, de a bölcsészeti kar visszautasította, mert a szabályzat csak férfiaknak engedélyezi ezt a magasabb vizsgálatot.

A debreceni theologus-majális 332 koronát jövedelmezett a Kálvineumnak.

Egy indiai újságcikk felsorolta Európa nagy városainak romlottságát és azt kérdezte a misszionáriusoktól: „Hát azt akarjátok nálunk is megvalósítani ?“

Az ág. hitv. evang. egyházban mozgalom indult meg az iránt, hogy röviden „evangélikus“ legyen ezután az egyház hivatalos címe.

Berettyóújfalu 60 ezer korona költséggel gazdasági népiskolát létesít.

Petőfinak a New-yorkban szobrot terveznek.

Az oláhok 5 év alatt Erdélyben 166 ezer kat. hold birtokot 68 millió korona értékben vásároltak meg a magyaroktól.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA.

Szerkesztő helyettes: URAY SÁNDOR.

Hittanhallgató, gyakorlott szónok, ajánlkozik vakációnális káplánnak, vagy nevelőnek vidékre. Megkeresések a szerkesztőségbe küldendők.

Pályázat.

A debreceni református egyház felsőbb leányiskolájának igazgatótanácsa a felsőbb-leányiskolánál az 1912—13-ik iskolai évre betöltendő helyettes tanári állásra pályázatot hirdet, mely állással évi 1600 korona, azaz ezerhatszáz korona díjazás és heti 20 órán való tanítás kötelezettsége van összekötve.

Pályázhatnak erre az állásra református vallású és középiskolai képesítésű tanárok, kiknek magyar-német képesítést keil igazolni. (Nők előnyben részesülnek.)

Középiskolai képesítésű pályázó híján polg. iskolai képesítésű nyelv-, történeti szakos okl. tanítónő pályázata is figyelembe vétetik, különösen, ha az illetőnek a német nyelvből mester-női oklevele van, vagy állandósítás esetén azt megszerezni hajlandó.

Amennyiben nő választatik meg, az az internátusban lakni és felügyeletet teljesíteni köteles. A lakás és teljes ellátásért 400 korona fizetendő.

A pályázati kérvények kellően felszerelve folyó évi július 10-én, d. u. 6 óráig a felsőbb leányiskola igazgatóságánál adhatók be, vagy oda küldendők.

Debrecenben, 1912 június 15-én.

Könyves Tóth Kálmán,
az ig. tanács elnöke.

Konez Aurélné,
igazgató.

Pályázati hirdetés.

Az **ombodi** (Szatmár megye, Szatmártól 5 klm. köves út) református egyház kántortanítói állására pályázatot hirdetünk.

Tanítói fizetés : 1100 korona készpénz havi előleges részletekben fizetve. Tisztességes lakhely, házi kerttel, melléképületekkel. Kötelesség : Egyházkerületi utasítás szerint I—VI. oszt. fiúgyermek tanítása. A kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén istentiszteletek végzése. Ismétlősök (fiúk) tanítása. Egyháztanácsai jegyzőkönyv vezetése és ifjúsági könyvtár kezelése. Kántori fizetés és kötelesség : 100 kor. készpénz havi előleges részletekben fizetve, két darab szántódöld (1200 négyszögölével) haszonélvezete (értéke 100 kor.) a templomi orgonázásért. 10 mm. búza (értékelve 200 kor.), mely évnegyedes utólagos részletekben fizettetik és 3 öl fa természetben beszállítva (értékelve beszállítással 120 kor.) a helybeli dalárdának nov. elsejétől április elsejéig hetenként három ízben az énekkar választmánya által meghatározott estéken két-két órán való lelkiismeretes tanításáért, temetések, ünnepélyek és hangversenyek alkalmával a dalárda vezetéseért. Egy legelő haszonélvezete (értékelve 24 kor.) a legátusnak 3 ünnepen való ellátásáért. A faiskola-kert haszonélvezete (szép termő fák, értékelve 100 kor.) a gyümölcsészet és kertészet tanításáért. Márton Bálint-alapítvány kamata 50 kor. Törvényes stóla. Pályázati kérvények oklevéllel összes szolgálati és eskütételről szóló bizonyítvánnyal felszerelve június 30-ig alóírt címre küldendők. A próbaéneklés ideje július 7 délelőtt 11 óra, az állás elfoglalásának ideje 1912 aug. 15.

Ombod, (postahely) Szatmár megye.

Gy. Kovács József,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

3566—1912. szám.

Pályázat

a Nagy József-féle 1000 (egyezer) koronás alapítványra.

Feltételi kellékek :

a) Az alapítványi segílyt élvezni óhajtó magyar születésű, ref. vallású s a debreceni főiskolában a felsőbb tudományokat bevégzett ifjú legyen.

b) Észtehetsége kitűnő, erkölcsi jelleme feddhetetlen, igyekezete és szorgalma kitartó legyen.

c) Kitűzött életpályája a lelkészi vagy tanári hivatal legyen.

d) A bölcsészeti s hittanszaki tudományokon kívül a latin nyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse, a görög nyelvtenban, az iskolai bizonyítvány szerint, kitűnő osztályzatú legyen ; az élő nyelvek közül pedig a német nyelvet teljesen értse és egész folyékonyssággal beszélje ; végre a francia nyelvben is bírjon oly előkészülettel, hogy a könyveket jól értse.

e) A folyamodványok felszerelve a tiszántúli ref. egyházkerület püspökéhez, mint ez alapítvány fő pártolójához intéztessenek.

A kellően felszerelt kérvények f. é. augusztus hó 1-ig hivatalomhoz küldendők be.

Debrecen, 1912 június 20.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

3567—1912.

Pályázat.

Tiszántúli református egyházkerületünk 341—1911. számú közgyűlési határozatának 3. pontjában nyert meghátalmazás alapján pályázatot hirdetek a debreceni, szatmárnémetii és nagyvárad felsőbb leányiskoláknál, illetve tanítónőképző intézeteknél az 1912—13. tanév elejével betöltendő egy-egy (összesen három), egyenként 500 (ötszáz) koronás internátusi ösztöndíjra.

Pályázhatnak kerületünkben működő lelkészek leányai. Pályázók a legutolsó iskolai évről nyert bizonyítványaikat csatolják, igazolni tartozván azt is, hogy egyházkerületünk melyik egyházmegyéjében szolgál vagy szolgált édes apja mint lelkész.

Pályázati kérvények folyó évi augusztus hó 1-ig küldendők be hivatalomhoz.

Debrecen, 1912 június hó 20.

Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A csengeri református egyházközség pályázatot hirdet az újonnan szervezett 5-ik tanítói állásra.

Javadalom : 1. Természetbeni lakás. 2. 25 korona kertpótlék. 3. 100 korona az egyház pénztárából évnegyedenként előre. 4. 900 korona fizetéskiegészítés az államtól.

Kötelesség : a presbitérium által reá bizott osztálynak vagy osztályoknak a tiszántúli református

egyházkerület által kiadott tanterv szerinti tanítása. Lelkész s kántor akadályoztatása esetén azok helyettesítése. Pályázati határidő 1912 augusztus 1. Okleveles pályázók kérvényeiket a fenti határidőig alulírt iskolaszéki elnökhöz küldjék. Megválasztott állását 1912 szeptember 1-én köteles elfoglalni, s a szatmári egyházmegyei református tanító gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Csenger, 1912 június 16.

Pótor Elemér,

ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A hegyközszentmiklósi református egyháztanács pályázatot hirdet II-od férfi tanítói állásra. Fizetése: az egyház pénztárából 100 korona, az államtól 900 korona, összesen 1000 korona. Természetben teljesen új lakás, kerttel. Kötelessége az egyháztanács által meghatározott I. és II-dik vegyes osztály tanítása a tiszántúli református egyházkerületi tanterv alapján; továbbá kántor akadályoztatása esetén annak helyettesítése, esetleges irodai teendőkbéli segédkezés. Pályázati kérvényekhez csatolandók: oklevél másolat, keresztlevel, esetleges szolgálati bizonyítvány, melyek 1912 július hó 15-ig adandók be az alantírt iskolaszéki elnökhöz. Személyes megjelenés s orgonázásban némi jártasság előnyt biztosít. Utiköltség megtérítést az egyház nem ad. Az állás 1912. év szeptember 1-én elfoglalandó. Hegyközszentmiklós, 1912 június hó 19.

Sillye Gábor,

ref. lelkész.

Pályázati hirdetmény,

Kántorul pályázhatnak református egyházközségünkhöz július 5-ig tanítói, vagy zeneiskolai oklevéllel bíró, kutóbbiak egyházi énekből, vallástannál, módszertanukból pótvizsgázási kötelezettséggel. Keresztlevel, orvosi bizonyítvány csatolandó. Próbaéneklésre, orgonázásra július tizennegyedikén délelőtt tíz órára megjelenők közül választás eszközölthetik azonnal, nem kellő eredmény esetére egyháztanács fentartja jogát javadalomemeléssel pályázathirdetésre. Jelentkezők részére igyekszünk szállásról gondoskodni, távolról jövőknek útiköltségükből megtéríteni.

Díjlevélváltoztatás folyamatban. Javadalma ezernyolcszáz korona készpénz stóllak nélkül, kétszobás lakás, előszobával, minden mellékhelyiséggel, pincével, kerttel; ha úgy megerősítést nem nyer, akkor ezerkétszáz korona törzsfizetés, hatszáz koronára garantált stóllajvédelem a körülírt lakással.

Kötelességek: istentiszteleti, temetési szolgálatok végzése, templomi, más vallásos össze-

jöveteleknél, szeretet-egyletben, ifjúsági egyletben segédkezés; akadályozott tanítók, tanítónők helyettesítése, V—VI. fi- és leányosztályoknál énektanítás és évi hatvan koronáért legátus ellátás három ünnepen. Működésüket szeptember elsején.

Kötelezett tagja a lelkészi nyugdíj-gyámintézetnek. Haladókat zongoraórákon vezetni képesek huszonhatezer lakosú városunkban nagy mellékjövedelmet szerezhetnek. Helyben polgári fi- és leányiskola, vasútállomás fővonalon.

Törökszentmiklós, 1912 június 7.

Kutas Bálint,

ref. lelkész, elnök.

Pályázati hirdetés.

az öcsödi református egyház újonnan szervezett *bábocka-pusztai* I—VI. osztályú vegyes iskola-tanítóságra.

Évi javadalom 1000, azaz egezer korona, melyből 800 korona államsegély, 200 korona pedig az egyházi pénztárból fizettetik évnegyedként előleges részletekben.

Törvényszerű új szabadlakás, kerttel és melléképületekkel s 800 négyszögöl szántó föld használatával.

Kötelesség. A növendékeknek egyházkerületi tanterv szerinti tanítása, ismétlő iskola vezetése.

Pályázhatnak okleveles ref. vallású férfitanítók.

Pályázati határidő: 1912 július hó 12.

Az állás folyó évi szeptember hó 15-én elfoglalandó.

A megválasztottnak útiköltségül 16 koronát ad az egyház.

Kellőleg felszerelt kérvények alulírott lelkészhez küldendők.

Öcsöd (Békés m.), 1912 június 10.

Csapó Péter,

ref. lelkész.

Pályázat tanári állásra.

A *szatmárnémeti református főgimnáziumban* 1912 szeptember hónap 1-re betöltendő *rendes tanári állásra* ezennel pályázatot hirdetek.

Pályázhatnak oly *református vallású tanárok*, kiknek *mennyiségtan és természettanból* középiskolai tanári oklevelük van s legalább egy

évi középiskolai vagy ezzel egyenlő tanintézetben eltöltött gyakorlatot tudnak felmutatni.

A rendes tanár javadalma évi 2400 kor. törzsfizetés, mely az intézeti tanárok között a szolgálati időre vonatkozó idősebbség sorrendjében 2800, 3200 koronára emelkedhetik; az államtól a református tanárok részére biztosított fizetésekiegészítés, öt ízben 200—200 korona korpótlék, lakáspénz az Egyházi Törvények értelmében a mindenkor élvezett törzsfizetések (hozzárítva az állami fizetésekiegészítést is) egy negyedrésze.

Ez állásra az állammal kötött szerződés értelmében a nm. magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr nevez ki tanárt a pályázók közül. A kinevezett tanár az 1894. évi XXVII. t.-cikkkel létesített országos tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagja.

Az állás 1912. évi szeptember hónap 1-én foglalandó el.

A pályázók a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett folyamodványaikat, melyhez az életkort, vallást, családi állapotot, hadkötelezettséget, egészségi állapotot, végzett tanulmányokat, képesítést, nyelvismeretet, eddigi szolgálatot bizonyító, nős pályázók részéről a feleség protestáns voltát igazoló okiratok csatolandók, a *szatmárnémeti református főgimnázium igazgatóságához* nyújtsák be 1912 évi június hónap 25-ik napjáig.

Szatmár-Németi, 1912 június 9-én.

Kölesey János sk.
igazgató tanácsi elnök.

Pályázat

a hajduböszörményi református Boeckay-főgimnáziumban az 1912—13. iskolai év elején betöltendő latin-görög rendes tanári állásra.

Pályázhatnak olyan protestáns, első sorban református vallású férfiak, kiknek a latin és görög nyelvből középiskolai tanári oklevelük van. A javadalmazás évi 2400 korona törzsfizetés, mely üresedés esetén 2800, 3200, 3600 koronára emelkedik, továbbá az államtól a református középiskolák részére biztosított fizetésekiegészítés és az e főgimnáziumnál eltöltött szolgálatot számítva ötévenként öt ízben 200—200 korona korpótlék. Más gimnáziumoknál eltöltött szolgálati időt az igazgatótanács a korpótlék megállapításánál tekintetbe vehet. A lakáspénz 600 kor. Okleveles pályázó hiányában a tanszék helyettes tanárral töltetik be, ki 1600 korona évi díjazásban részesül.

A megválasztott tanár az 1894. évi XXVII. törvényekkel létesített nyugdíjintézetnek kötelezett tagja lesz. A nyugdíjba beszámított fizetés 5%-át a főgimnázium pénztára fizeti.

A pályázók a főgimnázium igazgatótanácsához címzett folyamodványukat, melyhez keresztlevelüket, továbbá család állapotukat, hadkötelezettségi viszonyukat, egészséges voltukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket, eddigi szolgálatukat bizonyító és nős pályázók részéről feleségük protestáns vallását igazoló okmányok csatolandók, folyó évi július 6-ig a főgimnáziumi igazgatóságához nyújtsák be. Az állást 1912 szeptember 1-én kell elfoglalni.

Kelt a hajduböszörményi református Boeckay-főgimnázium igazgatótanácsának 1912 június hó 13-án tartott üléséből.

Kálmán Lajos,
főgondnok, ig. tanács elnök.

Pályázat.

A hevesnagykunsági egyházmegyébe bekebelezett *mezőtúri* egyházközségnek halálozás által megüresedett, úgynevezett alsórészi lelkészi állásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: készpénz: 184·80 korona; terménymegváltás 960 korona; 6 öl tűzifa, két tehén járás, 88 ¹²²²/₁₆₀₀ katasztrális hold föld, amelynek adóját az egyház fizeti és amelyért jelenleg 3200 kor. haszonbér fizettetik. Keresztelési és esketési stóla megváltása: 600 korona; a temetési stóla egyházkerületileg megállapítva. Hivatalos értékelés 4622 kor. 82 fill. a természetbeli lakáson kívül.

Minthogy az Egyh. Törv. II. t.-c. 75. §-ának két utolsó sorában biztosított „szerzett jog” a néh. Gergely Antal özvegyére nézve is fennáll: az utódot 1912 szept. 1-től 1913 szept. 1-ig a stólán, stólaváltáson és lakáson kívüli jövedelemnek fele illeti meg; teljes fizetésének élvezetébe csak 1913 szept. 1-én lép. Ennélfogva a megválasztandó lelkészre bízatik, hogy a félfizetés birtokában 1912 vagy 1913. évi szeptember 1-én foglalja el hivatalát.

A megválasztandó lelkész tartozik elődjének 850 koronát tanya és fürdőszoba megváltása címén megtéríteni. A kert, vályog, továbbá a villanyos berendezés (csillárok, lámpák, égők) méltányos becslés útján szintén megváltandók.

A pályázati kérvények — az Egyh. Törv. II. t.-c. 16. §. utolsó bekezdésében követelt felszereléssel folyó 1912 június 30. (hamincaedik) napjáig Győri Lajos espereshez küldendők be, — Kenderesre (Jásznagykunszolnok megye).

Debrecen, 1912 május 28.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.